

Titulars

Esdeveniments més rellevants dels mesos:

1. JUSTÍCIA I CONSTRUCCIÓ DE PAU

La UE concedeix 1.000 milions de dòlars a Nigèria per a finançar un programa de desenvolupament que pretén contribuir a la construcció de pau del país.

La UE fa un crida al Govern ugandès i al grup armat LRA (*Lord's Resistance Army*) per a que firmin l'acord de pau congelat des de març de 2008.

2. JUSTÍCIA INTERNACIONAL: CORT PENAL INTERNACIONAL

Germain Katanga i Mathieu Ngudjolo Chui es declaren innocents dels crims de guerra perpetrats a la RD Congo.

La Sala d'Apel·lacions de la Cort Penal Internacional revoca la decisió de la Cort de concedir la llibertat sota fiança a l'expresident de la RDC, Jean-Pierre Bemba per por a que fugi del país.

El fiscal de la Cort Penal Internacional (CPI), Luis Moreno Ocampo, sol·licita que l'autoritzin a realitzar una investigació formal de la violència postelectoral a Kenya.

El Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) absol el sacerdot catòlic Hormisdas Nsengimana i ordena la seva posada en llibertat immediata.

3. TRIBUNALS PENALS INTERNACIONALS AD HOC

El Consell de Seguretat de l'ONU amplia el mandat dels tribunals d'aquest organisme creats per a gestionar les pitjors atrocitats comeses als Balcans i a Rwanda.

El ministre serbi responsable de la cooperació amb el TPII presenta la seva dimissió davant el fracàs de les autoritats sèrbies en localitzar Ratko Mladic.

Radovan Karadzic declara que la guerra de Bòsnia s'hagués pogut evitar i acusa el líder musulmà Alija Izetbegovic i els poders estrangers d'haver iniciat el conflicte.

4. TRIBUNALS PENALS MIXTES

L'expresident liberianà Charles Taylor declara que Taiwan i Líbia van contribuir a la seva campanya per a la presidència l'any 1997.

En finalitzar el seu judici, Kaing Guek Eav, àlies Duch, demana inesperadament la seva llibertat.

5. JUSTÍCIA ORDINÀRIA I SISTEMES TRADICIONALS DE JUSTÍCIA

Juliol Poch, pilot argentí-holandès, és arrestat a Espanya el 22 de setembre per la seva implicació en els 'vols de la mort' de l'Argentina.

Els tribunals Gacaca de Rwanda, que inicialment estava previst que es tanquessin el mes de juny de 2009, finalitzaran la seva tasca a finals de 2009.

S'obre un dels judicis més importants a exmilitars en actiu durant la dictadura argentina per violacions de drets humans perpetrades a l'Escola de Mecànica de l'Armada (ESMA), Buenos Aires.

Les autoritats d'El Salvador acorden iniciar una investigació a nivell estatal sobre la mort de l'Arquebisbe catòlic Óscar Romero, assassinat l'any 1980.

6. COMISSIONS DE LA VERITAT I ALTRES COMISSIONS

La Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria anuncia la publicació del seu informe final.

El Govern del Brasil té intenció de crear una comissió de la veritat que investigui les tortures perpetrades per les dictadures militars.

1. JUSTÍCIA I CONSTRUCCIÓ DE PAU

Àfrica

BURUNDI: L'enviat especial de la UE per a la regió dels Grans Llacs, Roeland Van Degeer, afirma que el procés de pau al país ja gairebé ha acabat, i la retirada definitiva el 31 de desembre de les tropes sud-africanes de protecció dels líders polítics burundesos permet al Govern assumir totes les seves responsabilitats. També ha manifestat que la UE continuarà proporcionant assistència al país, que tot i alguns problemes (com la intimidació a les organitzacions de la societat civil per part del Govern) el diàleg entre el Govern, la societat civil i els partits polítics, contribuirà a resoldre les disputes existents. *(JCP) Net Press, 03/12/09*

El Ministre de l'Interior sud-africà i facilitador del procés de pau burundès, Charles Nqakula, presenta l'informe final sobre el procés de pau als líders polítics de l'Iniciativa Regional de Pau per a Burundi, el president ugandès Yoweri Museveni i el tanzà Jakaya Kikwete, a la cimera de la East African Community que es va celebrar a Arusha el 20 de novembre. El mandat de Nqakula culmina el proper 31 de desembre, i posa fi a la implicació de Sud-àfrica en el procés de pau després de 10 anys de facilitació, iniciada per l'expresident Nelson Mandela, continuada pel president Jacob Zuma i finalitzada per Nqakula. Prop de 21.000 membres de les FNL s'han desarmat, desmobilitzat i reintegrat a la societat civil, xifra que inclou més de 1.000 dones combatents i 500 soldats menors d'edat. Uns 4.000 combatents de les FNL s'han integrat als cossos de seguretat del país, i les FNL s'han registrat com a partit polític. La majoria del contingent sud-africà que protegia els líders polítics del país ha estat retirat i de moment només 100 soldats sud-africans segueixen protegint el líder de les FNL, Agathon Rwaswa, el seu vicecomandant i l'oficina nacional de les FNL, i s'estima que aquests militars també seran repatriats el 31 de desembre. *(JCP) SAPA, BuaNews, 19/11/09*

TXAD – SUDAN: Ambdós països reprendran en breu les converses de pau que van iniciar el passat mes d'octubre sobre les diferents qüestions que els enfronten. El conseller presidencial sudanès Ghazi Salah Al-Deen Attabanti es va reunir amb el president txadià, Idriss Déby, el 10 d'octubre per expressar-li la voluntat de Jartum de millorar les relacions entre ambdós i posar fi a les tensions mútues. Posteriorment, durant una visita a París, Idriss Déby va assenyalar que el seu homòleg sudanès, Omar Al-Bashir, s'havia compromès a expulsar als rebels txadians amb bases al Sudan, i Déby havia mostrat la seva voluntat de permetre que el Sudan verificués la presència de grups armats de la regió sudanesa del Darfur a l'est del Txad. *(JCP) Sudan Tribune, 02/11/09*

CONGO, RD: El líder de l'exgrup armat CNDP, convertit en partit polític, Désiré Kamanzi, dimiteix com a forma de pressió al Govern degut a la frustració per la lentitud en la implementació dels acords de pau aconseguits el mes de gener de 2009. Kamanzi, que va substituir al general Laurent Nkunda al front del CNDP, ha lamentat que el comitè de monitorització gairebé no s'ha reunit i només ho ha fet per exigències de la comunitat internacional. Les principals demandes de Kamanzi són el retorn de la població refugiada congoleesa que es troba en altres països de la regió als seus llocs d'origen, la integració dels quadres del CNDP en la política nacional, i millores en la integració dels alts càrrecs del CNDP a les Forces Armades (FARDC). Diversos analistes assenyalen que aquesta decisió coincideix amb la retirada del suport de la MONUC a les FARDC per les atrocitats comeses per les unitats del CNDP integrades en les FARDC, el que deixa en una situació de debilitat a les FARDC en

el cas de que hi hagués un reinici de les hostilitats entre les FARDC amb el CNDP. (JCP) *L'Observateur, New Times, 13/11/09*

LÍBIA: Líbia inicia la repatriació de centenars de rebels tuareg nigerins com a primer pas per aconseguir la pau al nord del Níger després de dos anys de revolta. Els rebels, que pertanyen a una facció del *Mouvement des Nigériens pour la Justice (MNJ)* que es va alçar l'any 2007, va entregar les armes a Líbia, país que havien utilitzat com a base i que també va mitjançar per a posar fi al conflicte a la mina d'urani. Abba Malam Boukar, governador de la regió d'Agadez, on es troba la major part de l'urani, expressa satisfacció pel fet de que aquests joves que es van alçar en armes tornin a casa per prendre part en la construcció de seu país. El president del Níger, Mamadou Tandja, que a principis d'any va qualificar els rebels de bandits i contrabandistes, ha acceptat l'ajuda de Líbia i concedir l'amnistia a tots els rebels que entreguin les armes. De moment, són dues les faccions que han decidit desarmar-se mentre que una tercera, el *Front des Forces de Redressement (FFR)*, liderada per Rhissa Ag Boula, ha declarat que vol unir-se al procés de pau però que encara no està preparada per entregar les armes. (JCP) *Reuters, 11/11/09*

MALI: Representants de les comunitats del nord de Mali, en especial àrabs, peuls, tuaregs i songhai es reuneixen per primer cop en 10 anys a Kidal per a segellar el seu acord de pau i reconciliació. Una de les decisions adoptades en la trobada va ser la creació d'una estructura permanent per al diàleg entre les comunitats. La lluita contra l'islamisme armat va ser identificada com una de les prioritats. També es va informar que l'excap rebel tuareg Ibrahim Ag Bahanga, exiliat a Líbia, va recolzar la celebració d'aquesta trobada. (JCP) *Radio France Internationale, 02/11/09*

NÍGER: El Govern suspèn l'estat d'emergència vigent en les regions del nord des de fa gairebé tres anys després d'aconseguir un últim acord de pau amb els grups armats tuareg a l'octubre. Des de que es va reactivar el conflicte l'any 2007 havien mort 300 insurgents i 80 soldats, segons fonts militars. (JCP) *26/11/09*

NIGÈRIA: La fràgil treva de Nigèria amb els rebels al Delta del Níger està essent amenaçada per exmilitants que protesten per no haver rebut les assignacions que els corresponia i que han volat un oleoducte com a advertència per la demora en les converses de pau. Més de 800 joves nigerians armats van entregar les armes i es van acollir a l'amnistia oferta pel Govern amb l'objectiu de posar fi a anys de conflicte però les esperances de pau comencen a dissipar-se degut al retard en l'aplicació del procés de pau, suposadament ocasionat per l'hospitalització del president Umaru Yar'Adua a Aràbia Saudita el mes de novembre passat. El principal grup rebel de Nigèria va reivindicar la setmana passada l'atac a un oleoducte que operaven la Royal Dutch Shell i Chrvron, i que a posar fi a una treva de dos mesos. (JCP) *Voice of America, 26/12/09*

La UE concedeix a Nigèria 1.000 milions de dòlars per a finançar un programa de desenvolupament que pretén contribuir a la construcció de pau al país. Una part important d'aquests fons estarà destinada a resoldre el conflicte a la regió del Delta, donar suport a la reforma electoral i millorar els drets humans. (JCP) *BBC, 20/11/09*

El MEND acusa l'Exèrcit d'amenaçar l'alto el foc decretat en la regió després de que els militars realitzessin una batuda a la casa d'un antic líder de la formació a Kula (estat de Rivers), a la recerca d'armament. El destacament militar del Delta, *Task Force*, ha negat les acusacions, adduint que va ser alertat d'un tiroteig que va ocórrer en la zona durant la mateixa nit i que es trobaven investigant les

causes. Els analistes temen que els retards a l'inici dels programes de rehabilitació posin en perill els avenços aconseguits i evocuen els militants desmobilitzats a tornar a les armes. En aquest sentit, centenars de militants del MEND que havien entregat les armes es van manifestar a Port Harcourt (estat de Rivers) sol·licitant el pagament del primer mes d'ajudes per a la desmobilització, xifrat pel Govern en 433 dòlars mensuals. Durant la protesta, un gran nombre de botigues van ser saquejades, un vehicle de la Policia va ser incendiat i desenes de persones van ser assaltades. Les forces de seguretat van intervenir i els van obligar a tornar a les seves zones d'acantonament sense que es produïssin detencions. Els disturbis van obligar a tancar el campus universitari de la ciutat proper a un dels camps d'acantonament. El recent segrest de dos menors a la ciutat i l'augment de la violència i el crim han forçat alguns dels residents a fugir. *(JCP) Reuters, 16, 17, 23/11/09; Pana Press, 17/11/09*

Un portaveu del MEND considera fructuosa la reunió mantinguda amb el president, Umaru Yar'Adua, i assenyala que pot suposar l'inici d'un diàleg seriós i positiu per aconseguir la pau. La presidència s'ha expressat en els mateixos termes en referència a la reunió, a la que també ha assistit el premi Nobel de literatura, Wole Soyinka, nomenat membre de l'equip mitjancer pel MEND. No obstant, altres fonts han expressat que la reunió va ser com un "combat de boxa", explicitant així les topades entre els congregats. *(JCP) BBC, 15/11/09*

REPÚBLICA CENTREAFRICANA: El representant especial del secretari general de l'ONU al país i cap de la missió de construcció de pau BONUSA, Sahle-Work Zewde, afirma que el procés de pau necessita el suport i l'assistència concertada a nivell regional i internacional davant el crític estat en el que es troba. En aquest sentit ha destacat que la celebració de les eleccions a finals d'abril i la culminació del programa de DDR, abans del procés electoral, determinaran l'abast del procés polític. No obstant, el grup armat de Abdoulaye Miskine, del FDPC, també s'ha retirat del procés de pau i del programa de DDR. Per a contribuir a aquest procés, l'1 de gener de 2010 la BONUSA es transformarà en una oficina integrada de construcció de pau (BINUCA). Zewde ha assenyalat aquestes dues qüestions, juntament amb els grups armats que encara no han firmat l'acord de pau i les activitats del LRA ugandès al sud-est del país, com els principals reptes. *(JCP) S/2009/627 del 08/12/09, <http://www.un.org/spanish/docs/report09/repl09.htm>*

SOMÀLIA: El primer ministre del GFT, Omar Abdirashid Sharmarke, publica una carta al diari britànic *The Times* on fa una crida per a que s'elabori un pla de pau internacional similar a la nova estratègia per l'Afganistan del president nord-americà, Barack Obama. *(JCP) The Times, Reuters, VOA, 05/12/09*

SUDAN: El president Omar al-Bashir i el vicepresident i president del Govern semiautònom del sud, Salva Kiir, es reuneixen a Jartum per discutir sobre tres temes substantius que estan encallant el procés de pau al país. En primer lloc la llei sobre el referèndum d'autodeterminació que espera celebrar-se al sud l'any 2011. En segon lloc l'acord sobre el referèndum que tindrà lloc a l'enclavament petrolífer d'Abyei i les consultes populars a Blue Nile i Kordofán Meridional. I en tercer lloc, l'adopció d'una sèrie de lleis dissenyades per assegurar que les eleccions són lliures i transparents, especialment la llei sobre el cos de Seguretat Nacional. Els portaveus del NCP presidencial i del SPLM de Kiir es van reunir amb la premsa per anunciar que s'havia arribat a un primer acord sobre els termes del referèndum al sud, encara que no es van desvetllar els detalls. Fonts del SPLM van informar de manera confidencial que el resultat acceptat com a vàlid seria la majoria simple, amb una participació d'entre el 55 i el 60% dels cridats a participar en la consulta sobre la independència del sud. També s'ha aconseguit un acord sobre les consultes i el referèndum previstos

per a altres regions. Al voltant de 20 partits de l'oposició, entre els que figura el SPLM, havien convocat una manifestació davant del Parlament per demanar que s'introduïssin les reformes electorals necessàries. La trobada va ser prohibida per la policia, encara que centenars de manifestants es van congregar igualment i la marxa va augmentar fins arribar a diversos milers de persones. Les forces de seguretat van decidir dispersar la manifestació utilitzant gasos lacrimògens i colpejant els manifestants amb les porres. El secretari general del SPLM, Pagan Amum, va ser arrestat junt amb el vicesecretari del mateix partit, Yasir Arman i el ministre d'estat Abbas Gumma. Arman va declarar després de ser alliberat que havia estat torturat mentre es trobava sota custòdia. Després dels arrestos l'oficina del NCP a Wau (sud) va ser incendiada. La Secretària d'Estat dels EUA, Hillary Clinton, va condemnar la disrupció de la manifestació pacífica, assenyalant que la llibertat d'expressió i de reunió és essencial per al desenvolupament d'unes eleccions lliures l'any següent. *(JCP) BBC, 12, 13/12/09; Reuters, 07, 10, 13/12/09*

El grup mitjancer conjunt de la UA i les Nacions Unides convoca tots els moviments de la societat civil del Darfur a una reunió consultiva de quatre dies, del 17 al 20 de novembre, amb la finalitat d'identificar els mitjans per recolzar el procés de pau. Més d'un centenar d'organitzacions representant les diferents tribus, poders tradicionals, joves, dones i desplaçats es van donar cita a Doha (Qatar). No obstant, els grups armats del Darfur van denunciar la presència dominant d'organitzacions properes al partit presidencial NCP, i van sol·licitar a la mediació que tingués en compte aquest factor a l'hora d'extreure les conclusions de la trobada. El comunicat final emès pel fòrum consultiu de la societat civil va fer una crida al Govern i als moviments insurgents a un alto el foc immediat, el cessament d'hostilitats i a cooperar amb la comunitat internacional i els mediadors per assolir una pau justa. El mitjancer conjunt, Djibril Bassolé, ha anunciat que es celebraran més trobades com aquesta per assegurar la implicació de tota la societat del Darfur en el procés de pau. *(JCP) UN, 18/11/09; Sudan Tribune, 20/11/09*

Els grups armats de la regió del Darfur amenacen amb atacar els representants governamentals encarregats de preparar les eleccions si penetren en el territori darfurí, el que suposa un important repte de cara a les primeres eleccions multipartidistes que es celebren al país en els últims 24 anys. Aquestes declaracions les ha realitzat un representant del SLA Abdel Wahed Al-Nur, que té base a París. Per altra banda, membres del SLA-Unity van detenir l'any 2008 membres del Govern que estaven recollint dades per elaborar el cens electoral. El SLA Abdel Wahed Al-Nur que segons diverses fonts compta amb nombrosos suports en molts dels camps de desplaçats del Darfur, ha rebutjat participar en les converses de pau que tindran lloc a Doha, exigint una millora de la seguretat abans de que s'iniciï el procés de pau. *(JCP) Reuters, 09/11/09*

El grup armat JEM acorda amb el Mitjancer Conjunt de la UA/ONU, Djibril Bassolé, dur a terme una reunió consultiva a la capital qatarià de Doha relativa a una estratègia global en relació amb el procés de pau. Bassolé ha realitzat aquestes declaracions a Londres, on ha celebrat converses amb representants del Govern britànic relatives al conflicte armat del Darfur. *(JCP) Sudan Tribune, 05/11/09*

Qatar insta al Txad per a que convenci els grups rebels de Darfur a que s'uneixin a les converses de pau que està previst celebrar a Doha durant el mes de novembre. Així, Sheikh Hamad Bin-Jasim Bin-Jabr Al Thani, que és el primer ministre i el ministre d'Exteriors de Qatar, s'ha reunit amb el president txadià Idriss Déby a la capital txadiana, N'Djamena, per discutir sobre aquesta qüestió. *(JCP) Sudan Tribune, 04/11/09*

UGANDA: La UE realitza una crida al Govern ugandès i al grup armat LRA per a que firmin l'acord de pau que segueix congelat des de març de 2008. No obstant, experts i membres del Govern ugandès han manifestat el seu escepticisme davant de l'anunci, degut a la reiterada negativa per part del LRA. *(JCP) The Monitor, 30/10/09*

Europa

XIPRE: Els líders grecoxipriota i turcoxipriota, Dimitris Christofias i Mehmet Ali Talat respectivament, acorden intensificar les converses de pau, que inclouran en dates encara per determinar trobades bilaterals a les respectives residències. Així, Christofias es reunirà amb Talat a la residència d'aquest en el terç nord de l'illa, i Talat farà el mateix en la zona grecoxipriota. Fins ara, les reunions s'han dut a terme en dependències de l'ONU, considerada zona neutral. Per altra banda, ambdós líders han continuat reunint-se en les darreres setmanes i seguiran fent-ho durant el mes de desembre. Segons l'assessor especial del secretari general de l'ONU, Alexander Downer, les parts estan arribant a una creixent convergència en moltes de les qüestions i han realitzat avenços fermes des de l'inici de la segona ronda de converses, el passat mes de setembre. Per això, Downer ha expressat optimisme prudent sobre la possibilitat d'un acord. En la seva trobada del 9 de desembre, els dos líders van abordar qüestions econòmiques. *(JCP) UN, 09/12/09*

L'organització Elders, que inclou exmandataris i líders internacionals, com Desmond Tutu o Jimmy Carter, que treballen per a la promoció de la pau, visita Xipre per tercer cop des del nou procés de pau i insta els líders locals a continuar el procés cap a la reunificació. *(JCP) AFP, 08/12/09*

El president grecoxipriota, Dimitris Christofias, afirma que les dues parts en conflicte encara no estan prop d'arribar a un acord tot i que ha transcorregut ja més d'un any de negociacions. Segons Christofias, existeixen encara diferències importants entre ambdues parts. Tot i això, afirma mantenir un optimisme prudent sobre la possibilitat d'arribar a un acord. Però per a que això passi, assenyala que la part turcoxipriota ha de presentar posicions més raonables. *(JCP) AP, 19/11/09*

El Govern britànic renova la seva oferta de 2003 de cedir una part del territori de l'illa sota la sobirania britànica si grecoxipriotes i turcoxipriotes arriben a un acord de reunificació que sigui a més ratificat en referèndum per les poblacions. L'oferta comprèn un territori de 117 quilòmetres quadrats. Segons un portaveu de l'ONU, la proposta és una mostra del suport internacional a la resolució del conflicte. *(JCP) Deutsche Presse-Agentur, 11/11/09*

TURQUIA: El líder del PKK Abdullah Öcalan afirma que hi ha sectors dins l'Estat, el partit governamental AKP i també l'opositor CHP que són favorables a una solució al conflicte kurd, mentre altres sectors en són contraris. Segons Öcalan, la lluita interna dins l'Estat determinarà quina posició resulta guanyadora. El líder kurd afirma que l'AKP s'alinejarà amb el bàndol guanyador independentment de quin sigui. Per altra banda, Öcalan critica al AKP la falta de sinceritat i d'intentar guanyar vots entre l'electorat kurd, utilitzant per a això els fons i crèdits del macroprojecte de desenvolupament GAP, i d'utilitzar els líders i xeics locals. El líder del PKK reitera que si en la nova fase oberta s'assisteix finalment a esdeveniments positius, ell assumirà les seves responsabilitats. Mentrestant, alerta de que el seu estat de salut no és bo i que podria empitjorar durant l'hivern. Afirma que si no s'aclareix el seu camí, ell no pot dur a terme el seu paper favorable a la pau. Segons

Öcalan, ell està fent tot el que pot a favor de la pau, però adverteix que les seves condicions són inadequades i que necessita més marge d'acció. (JCP) *Kurdish Info*, 18/11/09

Àsia

ÍNDIA: El líder de la facció moderada de la coalició de partits independentistes All Parties Hurriyat Conference, Fazl Haque Qureshi, és atacat per varies persones sense identificar a Srinagar i ferit de gravetat. Diversos líders polítics han assenyalat que aquest intent d'assassinat busca torbar el procés de pau. (JCP) *Dawn*, 05/12/09

FILIPINES: El Tribunal General (abans Tribunal de Justícia de Primera Instància de la UE) ordena la sortida de la llista terrorista de la UE del líder i fundador del NPA, Jose María Sison, a l'exili des de fa dècades. El Govern va declarar que no necessàriament comparteix el criteri de l'esmentat tribunal, però va valorar positivament l'impacte que aquesta decisió pot tenir en les converses de pau amb el NDF. (JCP) *Xinhua i States News Service*, 14/12/09; *Business World*, 15/12/09

Després de reunir-se durant dos dies a Kuala Lumpur sota la mediació del Govern de Malàisia i l'acompanyament del International Contact Group, els panels negociadors del Govern i el MILF fan públic un comunicat conjunt en què reafirmen la seva voluntat de firmar un acord de pau. A més, el Govern i el MILF van acordar reactivar i ampliar les funcions de l'International Monitoring Team (IMT), que tornarà a estar liderat per Malàisia, inclourà l'anomenat Ad Hoc Joint Civilian Component i ampliarà els membres a ONG locals i internacionals, com el Comitè Internacional de la Creu Roja, Mindanao People's Caucus o Non-Violent Peace Force. L'IMT supervisarà l'alto el foc i els acords sobre qüestions humanitàries, de desenvolupament, de rehabilitació i de protecció de civils. A més, els panels negociadors també van acordar reactivar l'Ad Hoc Joint Action Group (AHJAG), que preveu l'aïllament i la persecució de persones o grups criminals o al marge de la llei. Ambdues parts van valorar positivament la represa de les converses oficials de pau. Dies abans de la reunió a Kuala Lumpur, l'International Contact Group, integrat fins ara pels Govern del Regne Unit, Japó i Turquia i per les organitzacions internacionals The Àsia Foundation, Centre for Humanitarian Dialogue, Conciliation Resources i Muhammadiyah, havia mantingut la seva primera trobada a Manila per tal d'abordar les funcions i regles de funcionament del grup. (JCP) *BBC*, 07/12/09; *AFP*, 08 i 09/12/09; *Philippines News Agency*, 03/12/09; *Xinhua*, 09/12/09; *Thai Press Reports*, 10/12/09

Augmenta la tensió entre el Govern i el grup armat d'oposició MILF després que el Govern acusés un dels seus comandants, Aloy al Asree, d'haver participat en el segrest del sacerdot catòlic irlandès Michael Sinnott. Aquest segrest s'hauria produït el passat 11 d'octubre a la ciutat meridional de Pagadian. No obstant, el MILF va anunciar el 12 de novembre l'entrega del sacerdot a les autoritats governamentals. El MILF rebutja categòricament que Aloy al Asree estigués involucrat en el segrest i assenyalava que les directrius del grup prohibeixen el rapte de persones. Tot i que un dels ministres del Govern filipí havia acusat el MILF de voler sabotejar el procés de pau, tant el cap del panel negociador governamental, Rafael Seguis, com la nova consellera presidencial per al procés de pau, Annabelle T. Abaya, van declarar que el segrest de Sinnott es un incident aïllat que no té per què afectar les converses de pau. A més, ambdós van valorar positivament la cooperació del MILF en l'alliberament del sacerdot. En aquest sentit, Abaya va declarar que les negociacions de pau es podrien reprendre el proper mes de desembre. A més, Abaya va manifestar la seva intenció d'atorgar una major preponderància en l'agenda negociadora a qüestions vinculades amb les dones i amb els pobles

indígenes. (JCP) Xinhua, 05/11/09; AFP, 05/11/09; Thai Press Reports, 04, 06 i 09/11/09; BBC, 05 i 06/11/09; Luwaran.com, 12/11/09

2. JUSTÍCIA INTERNACIONAL: CORT PENAL INTERNACIONAL (CPI)

Cort Penal Internacional (CPI)

SUDAN: Luis Moreno-Ocampo, fiscal en cap de la Cort Penal Internacional (CPI) declara que els funcionaris sudanesos que neguen els crims comesos al Darfur podrien haver d'enfrontar càrrecs. El mes de març d'aquest any, la CPI va emetre una ordre d'arrest contra el president del Sudan, Omar Hassan al-Bashir, sospitós d'haver orquestrat les matances i deportacions que es van produir al Darfur. Moreno-Ocampo assenyala que la Cort està estudiant també la responsabilitat penal de funcionaris sudanesos que han negat aquests crims o que han mentit sobre aquests i afirma que al Darfur es segueixen perpetrant greus violacions dels drets humans. Per part seva, Khartoum nega que Bashir o cap altre membre del Govern o de l'Exèrcit hagi comès crims a la zona i es nega a cooperar amb la Cort. (OJ) AlertNet, 04/12/09

CASOS GERMAIN KATANGA I MATHIEU NGUDJOLO CHUI: Un membre de l'equip d'investigació de la CPI informa que els testimonis que declaren davant la Cort contra Germain Katanga i Mathieu Ngudjolo, acusats de dirigir una massacre que va acabar amb la vida de més de 200 persones a la República Democràtica del Congo (RDC), han estat amenaçats i que la CPI no disposa dels recursos per oferir-los plena protecció. Els acusats s'han declarat innocents de tres càrrecs per crims contra la humanitat i de set per crims de guerra, entre els quals s'inclou l'assassinat, violació i esclavitud sexual i utilització de soldats menors d'edat. La fiscalia té intenció de cridar 26 testimonis per a que declarin, dels quals 21 rebran protecció per a impedir que siguin reconeguts. La investigadora, la identitat de qui també ha estat protegida, ha estat la primera en declarar aquesta setmana i ha assenyalat la manera en què el seu equip ha elaborat el cas contra Katanga i Ngudjolo. Així mateix, ha afirmat que els testimonis del seu equip també han estat sotmesos a amenaces durant el procés d'investigació. Contràriament a altres tribunals, la CPI està portant casos en zones en les que encara existeixen lluites armades, com la RDC i la regió sudanesa del Darfur. (OJ) AP, 26/11/09

Germain Katanga i Mathieu Ngudjolo Chui es declaren innocents dels crims de guerra pels que són jutjats a la Cort Penal Internacional (CPI), entre ells el reclutament de soldats menors, la violació i l'esclavisme sexual. Després de revisar gairebé 17.000 documents, l'acusació cridarà 26 testimonis; d'aquests, 21 declararan ocultant la seva identitat per por a represàlies. Abans de l'obertura del procés, Katanga es va mostrar confiat sobre la imparcialitat d'aquest. Pel que fa a Chui, es considera una víctima més. Tant el seu advocat com el de Katanga asseguren que no és possible que els plans criminals fossin organitzats en un sol dia pels seus defensats. Reconeixen, de totes maneres, que es van cometre excessos a Bororo. El conflicte de Ituri va començar l'any 1999 i es va prolongar fins al 2003. (OJ) EIPais.com, 25/11/09

La Cort Penal Internacional (CPI) comença el judici a dos exlíders rebels acusats de presumptes crims de guerra comesos per les seves milícies a l'est de la RDC l'any 2003. Germain Katanga, excomandant del grup Força de Resistència Patriòtica a Ituri, enfronta càrrecs per crims contra la humanitat i de guerra per l'assalt del mes de febrer d'aquell any al poblat de Bogoro, en el que van morir milers de

persones i moltes dones van ser convertides en esclaves sexuals. L'altre enjudiciat, Mathieu Ngudjolo Chui, comandava el Front Nacional Integracionista. Sobre ell pesen imputacions de crims de lesa humanitat i de guerra, per haver estat un dels responsables d'idear i perpetrar l' atac a Bogoro. Ambdós acusats afronten el càrrec d'haver reclutat durant aquell assalt menors de 15 anys per a combatre a les seves files. Deu nens soldats seran part de les 345 persones autoritzades a participar en el judici, el segon que realitza la CPI per atropellaments comesos a la RDC. El primer procés va ser el de Thomas Lubanga Dilo, acusat de reclutar nens soldats i va començar el mes de gener d'aquest any. (OJ) UN, 23/11/09

CAS JEAN-PIERRE BEMBA: La Sala d'Apel·lacions de la Cort Penal Internacional (CPI) revoca la decisió de la Cort de concedir la llibertat sota fiança a l'expresident de la RDC, Jean-Pierre Bemba per temor a que aquest fugi del país. Bemba, acusat de crims de guerra i de lesa humanitat, va ser arrestat el mes de maig per les autoritats belgues i extradit a La Haia. La CPI li va concedir llibertat sota fiança el mes d'agost però va indicar que seguiria detingut fins que se li trobés un país amfitrió, però la Sala d'Apel·lacions ha acceptat el recurs presentat per la fiscalia, que al·lega que, tenint en compte que en cas de ser declarat culpable, Bemba podria ser condemnat a cadena perpètua, el risc de fugida és encara més gran i l'acusat podria fins i tot intentar atacar els testimonis. (OJ) AFP, 02/12/09

La Cort Penal Internacional (CPI) informa que el judici a Jean-Pierre Bemba, acusat d'assassinat i violació a la República Centreafricana, començarà el mes d'abril de 2010. Bemba, que va ser derrotat per Joseph Kabila en les eleccions presidencials de la República Democràtica del Congo de 2006. Està acusat de liderar els rebels congolesos que van iniciar l'onada de violacions sexuals i tortures que van tenir lloc a la República Centreafricana els anys 2002 i 2003. Bemba va ser arrestat per les autoritats belgues el mes de maig de 2008 i traslladat a la CPI el mes de juliol del mateix any i actualment es troba detingut a La Haia. (OJ) AlertNet, 05/11/09

CAS THOMAS LUBANGA: La Sala d'Apel·lacions de la CPI revoca la decisió de la Sala de Judicis que hauria permès la inclusió de crims d'esclavitud sexual i tracte inhumans al cas de Lubanga. El 14 de juliol d'aquest any, la Sala I de Judicis de la CPI va informar que estava estudiant la possibilitat d'incloure aquests càrrecs contra Thomas Lubanga Dyilo, tal com havien sol·licitat les víctimes en confirmar-se durant el judici que aquests crims s'havien comès. (OJ) RNW, 08/12/09

El mes de març de 2005, l'arrest de Thomas Lubanga Dyilo, va desviar l'atenció de la població de la RDC de la CPI, quan un dels principals responsables de la tragèdia de Ituri va ser jutjat pel reclutament de soldats menors d'edat. Des del principi, la comunitat *hema*, a la que pertany Lubanga, va considerar que la Cort era un instrument de repressió per part de la comunitat internacional. L'arrest de dos membres més de la comunitat, Germain Katanga i Mathieu Ngudjolo Chui, ho ha canviat tot. Els dos nous acusats provenen del grup ènic *lendu* que va lluitar contra els *hema* durant la guerra. Ambdós estan acusats de cometre crims a Bogoro, una població *hema* situada a 30 km de Bunia, per la qual cosa des d'aquest punt de vista, les converses a Ituri giren al voltant de les activitats perpetrades contra els membres d'aquest districte. Jean Bosco Lalo, president de la Societat Civil de Bunia, explica que el seu desig seria que la investigació continués més enllà de Ituri i que es sabés que el que allí va passar no va tenir res a veure amb els membres de la comunitat. Per altra banda, Dheda Tikpa, portaveu de la comunitat *lendu* de Bunia, declara que el que vol la gent és que la justícia s'apliqui de manera equitativa i que els responsables d'aquests crims – tant si són d'Ituri com de fora del país – siguin jutjats per la Cort. D'aquesta manera, la CPI podrà demostrar que no és un

tribunal que jutja als febles. Mentrestant, la credibilitat de la Cort ha anat minant a poc a poc i el judici a Ngudjolo i a Katanga ha anat perdent interès entre la població que està frustrada per la lentitud del procés contra Lubanga. *(OJ) RNW, 25/11/09*

EUA: El Departament d'Estat dels EUA confirma que aquest any enviarà un observador a la Cort Penal Internacional (CPI) per primer cop. La notícia l'ha donat a conèixer Stephen Rapp, ambaixador extraordinari dels EUA per a assumptes relacionats amb crims de guerra, qui ha declarat que el seu país sent inquietud pel fet que la CPI tingui jurisdicció per jutjar soldats i oficials nord-americans, per la qual cosa espera iniciar un diàleg amb la Cort. *(OJ) UN, 17/11/09*

KENYA: El fiscal de la Cort Penal Internacional (CPI), Luis Moreno Ocampo, sol·licita als jutges d'aquesta instància que l'autoritzin a realitzar una investigació formal de la violència registrada a Kenya després de les eleccions del 27 de desembre de 2007. Moreno Ocampo explica que el propòsit de la investigació seria jutjar els responsables de les 1.500 morts i del desplaçament d'unes 300.000 persones que va tenir lloc les setmanes posteriors als comicis. Moreno Ocampo va iniciar una investigació preliminar el mes de febrer de 2008 i el passat mes de juliol va rebre de mans de Kofi Annan, mediador en el conflicte, un sobre amb els noms de com a mínim deu alts funcionaris presumptament implicats en els enfrontaments entre el Govern i l'oposició, que van durar més de 40 dies. Moreno Ocampo sosté que durant aquest període hi va haver una sèrie d'atacs sistemàtics contra la població civil que inclouen crims contra la humanitat tals com violacions, assassinats, deportacions i desplaçaments forçosos i indica que la seva intenció és presentar a la Cort un nombre limitat de casos contra els qui van organitzar, planejar i donar suport als atacs. Es tracta de la primera vegada en la història de la CPI que el fiscal demana obrir una investigació per iniciativa pròpia i necessita l'autorització dels jutges per a portar-la a terme. *Jurist, 26/11/09*

EUA vol que Kenya entregui a Felicien Kabuga, sospitós de genocidi, a qui creu que Rwanda ha amagat durant molts anys. Stephen Rapp, ambaixador extraordinari dels EUA per a crims de guerra, declara davant la CPI que el fet de que Kenya no hagi actuat contra Kabuga tot i les proves que existeixen de la seva entrada i permanència a Rwanda, forma part del quadre d'impunitat que preval al país. Kabuga és la persona més buscada pels EUA, que ofereix una recompensa de 5 milions de dòlars per la seva captura. Kabuga, home de negocis de l'ètnia hutu, està acusat de finançar les milícies que van massacrar aproximadament 800.000 tutsis i hutus moderats en un termini de 100 dies l'any 1994. El fiscal en cap de la CPI, Luis Moreno-Ocampo, va declarar a principis d'aquest mes que sol·licitarà una investigació al respecte davant la negativa de les autoritats rwandeses de traslladar el cas a La Haia. *(OJ) Reuters, 16/11/09*

Luis Moreno-Ocampo, fiscal en cap de la Cort Penal Internacional (CPI) expressa el seu desig de que es faci justícia com abans millor pel que fa a la violència postelectoral que es va produir a Kenya i assenyala que abans del mes de juliol del 2010 és probable que es jutgin dos o tres casos. En opinió de Moreno-Ocampo, és important que Kenya pugui celebrar les pròximes eleccions l'any 2012 sense l'amenaça de la violència, per la qual cosa ha sol·licitat formalment obrir una investigació als jutges de La Haia. Després d'una visita de tres dies al país, el fiscal ha indicat que els judicis es podrien celebrar a Kenya o com a mínim a Arusha, Tanzània, on s'estan processant les persones sospitoses d'haver estat implicades en el genocidi de Rwanda l'any 1994. Les autoritats kenyanes han confirmat que col·laboraran amb la CPI. *(OJ) BBC, 07/11/09*

Les autoritats de Kenya es comprometen a cooperar amb la investigació que realitzarà la Fiscalia de la Cort Penal Internacional (CPI) sobre la violència registrada després de les eleccions del 27 de

desembre de 2007, que va deixar més de 1.400 morts. Luis Moreno Ocampo, fiscal de la CPI, es reuneix a Nairobi amb el president kenyà, Mwai Kibaki, per a informar-lo sobre el procés i sol·licitar la seva col·laboració. El fiscal va rebre el mes de juliol passat a mans de Kofi Annan, mitjancer en el conflicte, un sobre en el què es troben els noms de com a mínim deu alts funcionaris presumptament implicats en els xocs entre el Govern i l'oposició, que van durar més de 40 dies. La violència va començar quan l'oposició, liderada per Raila Odinga –qui actualment ocupa el càrrec de primer ministre – va denunciar frau en els resultats dels comicis presidencials, que donaven com a guanyador a Kibaki per segona vegada consecutiva. A més dels morts, els enfrontaments van causar el desplaçament d'unes 400.000 persones. Per a solucionar el conflicte, es va crear amb mediació internacional un Govern de coalició format per Kibaki i Odinga, i es van plantejar una sèrie de reformes i una comissió d'investigació local dels fets, que fins al moment no s'han concretat. (OJ) *UN*, 06/11/09

TRIBUNALS DE L'ONU: El Consell de Seguretat de l'ONU decideix ampliar el mandat dels tribunals d'aquest organisme que es van crear per gestionar les pitjors atrocitats comeses durant el conflicte als Balcans durant els anys noranta i el genocidi de Rwanda de l'any 1994. Tant el TPII com el TPIR disposaran fins al 2012 per a completar tots els processos d'apel·lació mentre que els jutges hauran de finalitzar la seva tasca el 30 de juny de 2010. El TPII ha acusat 163 persones, de les quals dues segueixen fugitives; una es troba encara en la fase prèvia al judici, 24 estan essent jutjades i 13 estan pendents d'apel·lació. S'espera que durant el 2010 es completin cinc judicis, tres durant l'any 2011 i la resta – com és el cas de Radovan Karadzic – a finals de 2012. Respecte al TPIR, són onze les persones que encara es troben fugitives de les 81 acusades de greus violacions del dret internacional humanitari comeses a Rwanda, on es calcula que 800.000 tutsis i hutus moderats van ser assassinats per les milícies hutu en menys de cent dies. El TPIR, amb seu a Arusha, Tanzània, té 26 casos pendents i 49 ja han estat completats. (OJ) *The Sofia Echo*, 17/12/09

Fiscals dels cinc principals tribunals internacionals recorren als estats membre per demanar que considerin la possibilitat d'adoptar una convenció sobre l'ocultació i càstig de crims contra la humanitat i reiteren la necessitat de lluitar contra la impunitat de la que gaudeixen els responsables de greus crims internacionals. Representants del Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR), el Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPII), el Tribunal Especial per a Sierra Leone, les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja, La Cort Penal Internacional (CPI) i el Tribunal Especial per al Líban assisteixen a un col·loqui a Rwanda organitzat per el TPIR. La declaració final, adoptada unànimement pels participants, també insta els estats a garantir un sistema jurídic que pugui processar eficaçment els crims internacionals, col·laborar plenament amb tots els tribunals internacionals i ser part de l'Estatut de Roma. (OJ) *Jurist*, 16/11/09

3. TRIBUNALS PENALS INTERNACIONALS AD HOC

Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPII)

El ministre serbi responsable de la cooperació amb el TPII presenta la dimissió davant el fracàs de les autoritats sèrbies per localitzar Ratko Mladic. Rasim Ljajic ha presentat la renúncia al primer ministre Mirko Cvetkovic com a dirigent de l'Equip d'Acció, que s'ocupa d'atrapar sospitosos de crims de guerra que encara es troben fugitius. No obstant, Ljajic seguirà al front del Consell Nacional de Cooperació amb el Tribunal de La Haia, que constitueix un organisme a part. Ljajic ha declarat que

el Consell seguirà treballant molt a prop amb l'Equip d'Acció i altres organismes per a concloure la cooperació de Sèrbia amb el Tribunal al més aviat possible. A principis d'aquest any, Ljajic, que també és ministre de treball de Sèrbia, va manifestar que dimitiria si Mladic no era arrestat i entregat a La Haia a finals de 2009. (OJ) *News24*, 29/12/09

El TPII decideix deixar en llibertat provisional l'exgeneral serbobosnià Milan Gvero per a que sigui operat del cor. Gvero, que va ser assistent de Ratko Mladic, està essent jutjat per suposats crims de guerra i crims contra la humanitat comesos a Srebrenica i a Zepa l'any 1995. Viatjarà a Belgrad per assistir a la intervenció i tornarà a La Haia el 15 de febrer. (OJ) *SETimes.com*, 24/12/09

Veselin Sljivancanin, exoficial de l'Exèrcit Popular Iugoslau, acusat dels crims de guerra comesos a Croàcia l'any 1991, complirà 17 anys de presó a Eslovàquia. El ministre de justícia eslovac, Viera Petrikova, confirma que el seu país ha acceptat la sol·licitud del TPII però agrega que encara és precís que aquesta sigui aprovada per un tribunal nacional. El mes de maig, la Sala d'Apel·lacions del Tribunal, va dictaminar que l'any 1991 Sljivancanin havia permès que es dugués a terme la massacre de 194 presoners de guerra croates i va elevar a més del triple (de 5 a 17 anys) la seva condemna. (OJ) *SETimes*, 21/12/09

El TPII ajorna com mínim dos mesos l'inici del judici al serbi Zdravko Tolimir, acusat de genocidi per la seva participació en la massacre de Srebrenica, per a que l'acusat disposi de més temps per a preparar la defensa. Aproximadament 8.000 musulmans van ser assassinats el mes de juliol de l'any 1995 a l'enclavament bosnià de Srebrenica. El Tribunal continua buscant els altres dos fugitius, entre ells Ratko Mladic. Si cap d'ells aconseguix ser arrestat, el judici a Tolimir serà l'últim que celebrarà el TPII abans del seu tancament. (OJ) *AP*, 12/12/09

Alts funcionaris dels tribunals de l'ONU per a crims de guerra exigeixen la col·laboració de Sèrbia per a capturar els dos fugitius, Goran Hadžic i Ratko Mladic, i acusen Kenya de falta de cooperació en el cas d'un dels principals sospitosos del genocidi de Rwanda. Serge Brammertz, fiscal del TPII, declara davant del Consell de Seguretat que l'arrest de Mladic i de Hadžic es prioritari per al Tribunal i agrega que Sèrbia està fent esforços amb el clar objectiu d'aprehendre els fugitius. Per altra banda, el president del TPII, el jutge Patrick Robinson, demana al Consell de Seguretat que busqui fórmules que facilitin el seu arrest immediat i agrega que si els acusats no compareixen davant la justícia, es veurà desacreditada la contribució històrica del Consell a la construcció de pau a l'antiga Iugoslàvia. (OJ) *HREA*, 03/12/09

Els jutges del TPII ordenen que es repregui el judici del líder del Partit radical de Sèrbia, Vojislav Seselj, després de que aquest es suspengués degut a denúncies d'intimidació als testimonis. Seselj està acusat d'incitar a l'odi en els seus discursos i de provocar les atrocitats que van cometre les forces sèrbies de Bòsnia i Croàcia i es troba detingut des de que es va entregar el mes de febrer de 2003. El TPII ha declarat que el judici, que es va ajornar l'11 de febrer d'aquest any, es reprendrà el dia 12 de gener i assenyala que la decisió es deu a que els jutges han rebut informació nova, sobre la que no emet cap comentari. (OJ) *AP*, 26/11/09

El TPII ordena reprendre el judici del líder del Partit Radical Serbi, Vojislav Šešelj, el 12 de gener de 2010, ajornat el mes de febrer per denúncies d'intimidació i fustigació als testimonis. El Tribunal indica que ha reconsiderat la seva decisió degut a que disposa de noves dades. Šešelj s'ha declarat no culpable dels nou càrrecs que se li imputen per la seva participació en la neteja ètnica que va tenir lloc

a la regió sèrbia de Vojvodina entre 1991 i 1993. El mes de juliol d'aquest any, l'acusat va rebre en un judici separat una condemna de 15 mesos de presó per desacatament al Tribunal en publicar els noms de tres testimonis protegits en un llibre que havia escrit, però ell va al·legar que no havia revelat els noms amb la intenció d'intimidat-los sinó de desemmascarar públicament un complot entorn al seu procés judicial. No obstant, el TPII va expressar gran preocupació per la forma deliberada en la que Šešelj havia desobeït els mitjans de protecció aplicades als testimonis. (OJ) UN, 25/11/09

Vladimir Vukcevic, fiscal per a crims de guerra de Sèrbia, declara que, tal com va dir Serge Brammertz, el seu homòleg davant l'ONU, el fugitiu Ratko Mladic no està a l'abast dels serveis de seguretat serbis i agrega que en cas contrari, l'haurien localitzat i procedit al seu arrest. Vukcevic afirma també que ningú sap on es troba Mladic. L'informe que presenti Brammertz el proper 3 de desembre davant del Consell de Seguretat de l'ONU sobre la col·laboració de Sèrbia en l'arrest de Mladic es considera de vital importància per a les aspiracions sèrbies d'accedir a la Unió Europea. (OJ) *BalkanInsight.com*, 19/11/09

El jutge Ivan Simonovic anuncia que Croàcia ha enviat un informe al TPII en el que es descriuen les mesures preses per a proporcionar els documents sol·licitats a la fiscalia i agrega que espera una prompta resposta del fiscal en cap Serge Brammerz, qui el mes proper ha d'entregar un informe al Consell de Seguretat sobre la col·laboració de Croàcia amb el Tribunal. Segons Simonovic, un total de 60 persones de diferents institucions han ajudat a elaborar l'informe que conté informació sobre els documents trobats però no sobre els anomenats 'diaris de l'artilleria', que fan al·lusió a l'Operació Tempesta duta a terme a Knin l'any 1995. (OJ) *SETimes.com*, 15/11/09

El Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPII) confirma els càrrecs d'un exgeneral de l'exèrcit serbobosnià però redueix la condemna de 33 a 29 anys. La Sala d'Apel·lacions del TPII declara que ha quedat demostrat que Dragomir Milosevic, de 67 anys d'edat, va dirigir una campanya contra Sarajevo durant la segona meitat del setge a la ciutat amb l'objectiu d'aterrir els ciutadans. El jutge Fausto Pocar ha declarat que les proves no demostren que Milosevic planegés i ordenés els incidents provocats pels francotiradors però que s'estableix, més enllà de cap dubte raonable, que l'acusat, en qualitat de comandant en cap del Cos Romanija de Sarajevo, no va prevenir ni castigar els crims comesos pels seus subordinats, amb la qual cosa i en la seva opinió, és responsable de quelcom més que d'haver simplement tolerat els crims. (OJ) *M&C*, 12/11/09

El Tribunal Penal Internacional per a l'antiga Iugoslàvia (TPII) redueix de 33 a 29 anys la condemna imposada a l'exgeneral serbobosnià Dragomir Milošević, jutjat per crims contra la humanitat perpetrats entre 1992 i 1995 durant el setge a la ciutat de Sarajevo. El Tribunal indica que l'argument decisiu dels jutges per a rebaixar la condemna consisteix en que no s'ha pogut provar "sense possibilitat de dubte" que l'exgeneral planegés els atacs a la ciutat bosniana. Com a comandant de l'exèrcit serbobosnià, Milošević va dirigir una bateria d'atacs contra civils a Sarajevo "fins que la mort es va convertir en la més normal de les coses", va indicar la fiscalia durant el judici en la primera instància del TPII. (OJ) UN, 12/11/09

CAS RADOVAN KARADZIC: Radovan Karadzic declara que la guerra de Bòsnia (1992-1995) es podria haver evitat i acusa el líder musulmà Alija Izetbegovic i els poders estrangers d'iniciar el conflicte. Durant una entrevista amb el diari Belgrade Daily Vecernje novosti, la primera que concedeix als mitjans de comunicació serbis en 13 anys, Karadzic assenyala que la guerra la van provocar la dissolució de l'antiga Iugoslàvia i la insistència de Izetbegovic en la secessió en contra de

la voluntat del segon grup més gran, que eren els serbis. Així mateix, afegeix que es va estar a punt d'aconseguir la pau en moltes ocasions però que Izetbegovic va continuar vacil·lant degut a la pressió dels poders occidentals i dels països musulmans. Karadzic indica que quan Izetbegovic es va embarcar en la destrucció d'un país comú, Iugoslàvia, amb el propòsit de subjugar els serbis a una Bòsnia unitària, aquests van triar l'única via legítima per tal de garantir la seva supervivència i es van rebel·lar contra la secessió de Bòsnia, disparant-se així un conflicte en el que els musulmans van ser els principals perdedors. Respecte al seu judici, Karadzic ha dit que la defensa es basarà en explicar tota la veritat que sigui possible per a que el món pugui saber que la veritat es diametralment oposada a la imatge que s'ha creat. (OJ) *Thaíndian News*, 29/12/09

El TPII rebutja l'intent de Radovan Karadzic de despatxar Richard Harvey, l'advocat assignat pel Tribunal i també l'argument presentat per l'acusat, segons el qual se li hagués hagut de permetre triar un lletrat que compartís la seva llengua i cultura sèrbia. Karadzic insisteix en que és innocent dels onze càrrecs que se li imputen. (OJ) *AP*, 24/12/09

Radovan Karadzic presenta una moció en què desafia la legitimitat del TPII i al·lega que el Consell de Seguretat de l'ONU va sobrepassar els seus poders en crear el Tribunal l'any 1993 i declara que en tot el món, la creació de tribunals regulars és constitucional només en part i constitueix un afer majoritàriament legislatiu i afegeix que ja que a l'ordre jurídic internacional encara li manca un cos legislatiu, la tasca d'aquest últim la duen a terme els estats a través del que es coneix com a tractats legislatius. Karadzic prossegueix que segons el Capítol de l'ONU, el Consell de Seguretat no es un òrgan legislatiu sinó un òrgan polític executiu i la seva tasca no és, per tant, adoptar lleis generals sinó prendre les mesures apropiades quan es presenti una amenaça a la pau o un acte d'agressió. No obstant, afegeix Karadzic, si a aquesta autoritat se li concedís carta blanca en termes de poder arrestar individus, dur a terme investigacions, emetre dictàmens, jutjar casos i aplicar condemnes de presó, la qual cosa correspon a la policia, judicatura i poders administratius, es tractaria d'un clar excés de poders per part del Consell de Seguretat. (OJ) *Jurist*, 01/12/09

El TPII denega la moció presentada per Radovan Karadzic en la que sol·licita que el Tribunal revisi la seva decisió d'assignar-li un conseller legal que l'assessori. Karadzic al·lega que el Tribunal no ha concedit suficient temps a l'assessor per preparar la defensa i que ell mateix hagués hagut de poder triar el seu representant. Així mateix, al·lega que el nomenament d'un advocat ha demostrat ja en dues ocasions que afecta al procés que es du a terme contra l'acusat. El Tribunal ha rebutjat la moció de Karadzic que considera molt vaga i destaca que si bé Richard Harvey ha estat nomenat conseller legal, l'acusat manté el seu dret a representar-se a ell mateix sempre que no ocasioni excessives demorances durant el procés. (OJ) *Jurist*, 24/11/09

El TPII nomena al britànic Richard Harvey per a representar Radovan Karadzic, si l'acusat continua boicotejant el judici quan aquest es reprengui el mes de març. Harvey es codirector de l'empresa de defensa britànica Garden Court Chambers i compta amb una àmplia experiència en la defensa de casos tant en el TPII com en el TPIR. (OJ) *Jurist*, 20/11/09

El Tribunal Internacional per a l'Antiga Iugoslàvia (TPII) dóna instruccions per al nomenament d'un advocat d'ofici que representi Radovan Karadzic i anuncia que el judici contra l'acusat es reprendrà el dia 1 de març de 2010, per tal de donar temps a que la defensa es prepari. La Sala de Primera Instància del Tribunal també falla que, tenint en compte el dret de l'acusat a representar-se a ell mateix, Karadzic podrà continuar representant-se en qüestions com la presentació de mocions. Amb la

mesura, el TPII busca impedir més retards en el judici i adverteix que si Karadzic segueix absentant-se del judici quan aquest es reprengui, o si l'obstaculitzés o retardés d'alguna manera, perdrà el dret a representar-se i a rebre assistència de l'equip defensor que li sigui assignat. (OJ) UN, 05/11/09

El Tribunal Penal per a l'antiga Iugoslàvia (TPII) decidirà aquesta setmana si li imposarà un advocat defensor a l'exlíder serbobosnià Radovan Karadzic, com ho demana la fiscalia, o si li concedirà més temps per a que ell mateix prepari la seva defensa, com ha sol·licitat. El judici a l'exlíder va començar el passat 26 d'octubre però l'acusat no s'ha presentat fins a la tercera vista per a reiterar el seu desig de defensar-se tot sol. Els jutges del TPII van anunciar en la primera vista la suspensió del procés per avaluar el cas i comunicar per escrit les mesures que prendrien davant l'actitud de l'acusat. Els jutges decidiran la forma de continuar amb el procés quan comencin a cridar els testimonis. Karadzic afirma que la solució més ràpida, barata i fàcil per seguir endavant amb el seu enjudiciament és que els magistrats li concedeixin deu mesos addicionals per preparar la seva defensa. Per part seva, els fiscals consideren que el millor seria imposar a l'acusat un advocat defensor d'ofici. (OJ) UN, 03/11/09

Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR)

IBUKA, la coalició de grups de drets humans que representa les víctimes que han de comparèixer davant el TPIR informa que aquestes podrien renunciar a participar en els judicis arran de l'absolució de dos suposats implicats en el genocidi de Rwanda. IBUKA agrega que si el Tribunal no revoca aquestes decisions, acabarà amb la seva relació amb els supervivents. Aproximadament 200 persones s'han manifestat a Kigali per demostrar la seva oposició als veredictes emesos pel Tribunal. La setmana passada el TPIR va revocar la condemna a 20 anys de presó de Protais Zigiranyirazo per falta de proves i va absoldre el sacerdot Hormisdas Nsengimana, per les mateixes raons, concedint-li la llibertat immediata. (OJ) Jurist, 21/11/09

El Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) absol el sacerdot catòlic Hormisdas Nsengimana i ordena la seva posada en llibertat immediata. Nsengimana havia estat acusat de col·laborar i d'ordenar a estudiants que col·laboressin amb la milícia rwandesa Interahamwe, així com d'assassinar personalment a tutsis durant el genocidi de Rwanda. El TPIR conclou que no existeix suficient base legal ni fàctica per a condemnar l'acusat. Nsengimana va ser arrestat al Camerun el mes de març de l'any 2002 i va comparèixer davant el TPIR l'abril d'aquell any. El seu judici va començar el mes de juny de 2007 i va acabar el mes de setembre de 2008. (OJ) Jurist, 17/11/09

La Sala d'Apel·lacions del Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) revoca l'acusació per genocidi de Protais Zigiranyirazo i dictamina que la fiscalia no ha proporcionat suficients proves per a condemnar l'acusat. L'any passat, Zigiranyirazo, cunyat de l'expresident de Rwanda Juvenal Habyarimana, va ser declarat culpable de genocidi per haver ordenat, suposadament, la massacre d'aproximadament mil refugiats tutsi però el jutge va dictaminar que, a més de falta de proves per part de la fiscalia, la sala no havia donat suficient pes a les coartades presentades per Zigiranyirazo, amb la qual cosa el Tribunal considera que s'han violat els principis bàsics de justícia. El Govern rwandès ha expressat consternació per la decisió del Tribunal de deixar en llibertat a Zigiranyirazo, però ha declarat que no té altra opció més que acceptar el veredict. (OJ) UN, 17/11/09

En un moment en què el Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) es prepara per a tancar les seves portes a Tanzània, tribunals de tot el món es proposen emprendre la tasca de jutjar suposats genocides rwandesos, en virtut del principi de jurisdicció universal, que permet als fiscals anar més

enllà de la frontera nacional en casos de tortura, crims de guerra o genocidi. Diversos països, entre ells Finlàndia, Bèlgica i el Canadà han plantejat ja casos contra rwandesos per la seva participació en el genocidi de 1994 mentre que d'altres, com Holanda, estan revisant les seves lleis per a ajustar-les a aquest principi. Durant les properes tres setmanes, un jurat format per dotze membres, veurà a Brussel·les el cas d'Ephrem Nkezabera, exdirector del Banc Comercial de Rwanda, acusat, entre d'altres coses, de crims de guerra. Nkezabera admet molts dels càrrecs que se li imputen, entre aquests haver armat i finançat la milícia Interahamwe. Així mateix, reconeix haver proporcionat fons a *Radio Television Libre des Mille Collines*, i encara que nega les acusacions de violació sexual i assassinat, admet que membres del seu cercle més immediat van assassinar dues persones davant seu. Nkezabera va ser arrestat a Bèlgica l'any 2004 i, tenint en compte que havia col·laborat amb la fiscalia, el TPIR li va permetre ser jutjat a Europa. No obstant, com que el crim de genocidi només es va introduir en la legislació belga l'any 1999 i no pot aplicar-se amb retroactivitat, a Nkezabera no se li ha pogut imputar aquest càrrec. (OJ) *RNW*, 11/11/09

El Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) condemna l'exdirector de la indústria del té Michel Bagaragaza a vuit anys de presó per complicitat en genocidi. Bagaragaza està acusat de formar, finançar i armar la milícia hutu Interahamwe responsable de la mort de milers de tutsi durant el genocidi de Rwanda. El TPIR declara que la condemna s'ha reduït considerablement degut a que Bagaragaza ha proporcionat una ajuda molt valuosa durant les investigacions i que, en certa manera, ha contribuït a que es conegui la veritat dels fets sobre la tragèdia de Rwanda. La sentència de vuit anys de presó inclou els quatre anys que l'acusat ha estat detingut a La Haia i a Arusha, Tanzània. (OJ) *Jurist*, 05/11/09

Tharcisse Karugarama, ministre de justícia de Rwanda, declara que el Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) ha incomplert la seva promesa de traslladar acusats rwandesos per a que compleixin condemna al seu país d'origen i agrega que no compren per què el Tribunal no ha enviat els presoners a les presons de Rwanda quan aquestes van ser considerades adequades per als qui fossin acusats de crims de guerra pel Tribunal Especial de Sierra Leone (TESL). En el cas dels processats pel TESL, Karugarama explica que va ser el TPIR el que va recomanar consultar les autoritats rwandeses sobre la possibilitat d'arribar a un acord que permetés el trasllat dels presoners a Rwanda i recorda que la setmana passada el TESL va enviar vuit presoners a la presó rwandesa de Mpanga. Es tracta del primer cop que Rwanda rep presoners processats per un tribunal internacional. El portaveu del TPIR ha declarat que la decisió del lloc on allotjar els convictees és una prerrogativa del Tribunal i ha agregat que aquest encara no s'ha pronunciat al respecte. (OJ) *AlertNet*, 03/11/09

Tribunal Especial per a Sierra Leone (SLCMP)

CAS CHARLES TAYLOR: Nicholas Koumjian, que ha estat dirigint el contrainterrogatori de Charles Taylor al Tribunal Especial per a Sierra Leone, presenta una prova espectacular: la declaració d'un compte personal bancari oberta per l'acusat el mes de desembre de 1999. Taylor, que sempre ha al·legat que ningú, cap ésser humà, ha pogut demostrar mai que ell tingui un compte bancari amb un milió de dòlars, reconeix l'existència d'un al Banc Liberiana de Desenvolupament i Inversió, però rebutja els arguments de la fiscalia de que va utilitzar aquest compte per a tapar fons il·lícits i assenyala que es tractava d'un compte secret obert pel Govern de Libèria per a dur a terme la guerra. Els contrainterrogatoris continuaran fins a que es completi el judici el mes de gener de 2010. (OJ) *RNW*, 09/12/09

L'expresident liberianà Charles Taylor declara que Taiwan i Líbia van contribuir a la seva campanya per la presidència l'any 1997 i assenyala que va rebre fons d'ambdós països i en concret 1 milió de dòlars del Govern de Taiwan que va entregar l'ambaixada d'aquest país a Côte d'Ivoire i 500.000 dòlars del líder libi, Moammar Gadhafi. La Fiscalia del Tribunal Especial per a Sierra Leone, que jutja Taylor, l'acusa de crims de guerra, crims contra la humanitat i d'altres violacions dels drets humans comeses durant la guerra civil a Sierra Leone entre 1996 i 2002 i ha presentat nombrosos testimonis que vinculen Taylor amb les atrocitats comeses. (OJ) *StockAnalyst*, 04/12/09

El Tribunal Especial per a Sierra Leone trasllada vuit presoners a la presó de Mpanga, a Rwanda, on compliran condemnes d'entre 15 i 52 anys de presó. Entre les persones traslladades es troben tres exlíders del Front Unit Revolucionari de Sierra Leone, dos exlíders del Consell Revolucionari de les Forces Armades de Sierra Leone i dos exlíders de les Forces de Defensa Civil. La portaveu del Tribunal, Binta Mansaray, ha declarat que a Sierra Leone no existeixen presons que s'ajustin a la normativa internacional, però que Rwanda està disposada a aplicar les condemnes i disposa d'excel·lents instal·lacions carceràries. La presó de Mpanga es va construir l'any 2004 per a allotjar 7.500 presoners acusats de genocidi i una de les ales està destinada a presoners traslladats pel Tribunal Penal Internacional per a Rwanda (TPIR) que, no obstant, no ha traslladat a cap dels seus detinguts. (OJ) *RNW*, 11/11/09

El Tribunal Especial per a Sierra Leone declara culpables de crims de guerra vuit homes i els trasllada a Rwanda per a complir condemna. Ja que Sierra Leone no disposa de presons adequades, el país ha firmat un acord amb Rwanda per a que els acusats siguin encarcerats a la presó rwandesa de Mpanga. Tres dels homes, líders del Front Unit Revolucionari (RUF, sigles en anglès) havien recorregut la sentència però l'apel·lació els ha estat denegada i hauran de complir entre 15 i 52 anys de presó. El Tribunal ha traslladat també membres del Consell Revolucionari de les Forces Armades, aliats del RUF i membres de les Forces de Defensa Civil, recolzades pel Govern. Amb aquestes condemnes, el Tribunal de Freetown arriba a la fi del seu mandat. (OJ) *Jurist*, 01/11/09

4. TRIBUNALS PENALS MIXTES, HÍBRIDS O INTERNACIONALITZATS

Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja

Las Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja encarregades de jutjar exkhmers rojos acusen de genocidi a tres dels dirigents d'aquest règim que es troben a la presó a l'espera de judici. El càrrec es va sumar a les ja existents imputacions de crims de guerra i de lesa humanitat que pesaven sobre els qui van formar part de la cúpula del govern del Khmer roig des del mes de gener de 1975 a l'abril de 1979: el cap d'Estat, Khieu Samphan; l'ideòleg del règim, Nuon Chea; i el ministre de l'Exterior, Ieng Sary. L'acusació de genocidi es va formalitzar després d'una investigació sobre el paper que van tenir en les massacres de les minories vietnamita i la comunitat musulmana cham. El tribunal internacional, de composició mixta, es va crear l'any 2003 amb el suport tècnic de l'ONU per processar els dirigents del Khmer roig, el govern de quatre anys del qual va ser responsable de la mort de 1,7 milions de persones a causa de la fam, les malalties i les purgues d'opositors. (OJ) *UN*, 28/12/09

Les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja acusen l'exlíder khmer roig Ieng Thirith de genocidi, tortures i persecució, a més d'altres càrrecs entre els que s'inclouen crims de guerra i

assassinat. Ieng Thirith, muller de Ieng Sary, amb qui va ser arrestada, va ser ministra d'assumptes socials del règim khmer roig, que va ocasionar la mort de 1,7 milions de persones entre 1975 i 1979. Es tracta del quart exkhmer roig acusat de genocidi. La setmana passada, les Cambres van acusar l'excap d'Estat Khieu Samphan, Nouon Chea, principal ideòleg del règim i Ieng Sary en relació als mateixos fets. El mes passat, el tribunal també va veure els arguments finals del primer judici que duia a terme, a saber, el de Kaing Guek Eay, àlies Duch sobre el que s'espera un veredictes el mes de març de 2010. *(OJ) Jurist, 21/12/09*

Les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja acusen a Khieu Samphan, excap d'Estat durant el règim dels khmers rojos, de genocidi per la seva implicació en la mort de milers de vietnamites i de musulmans de l'ètnia cham. Samphan no ha negat que es cometés aquesta massacre, però s'ha declarat no culpable i ha dit que no va ser directament responsable dels fets. Saphan també enfronta càrrecs de tortura, persecució religiosa i assassinat. L'acusat és el tercer membre dels khmers rojos que ha estat acusat de genocidi al llarg d'aquesta setmana. *(OJ) Jurist, 18/12/09*

Les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja emeten el seu primer veredictes per càrrecs de genocidi contra els exkhmers rojos Nouon Chea, principal ideòleg del règim dels khmers rojos i Ieng Sary, primer ministre, pels crims comesos contra el poble vietnamita i els musulmans de l'ètnia cham. A principis de desembre, les Cambres van rebutjar una sol·licitud dels advocats de Sary d'examinar dos jutges internacionals que, segons la defensa, no eren imparcials. *(OJ) Jurist, 16/12/09*

El primer ministre de Cambodja, Hun Sen, nega interferir en la tasca de les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja però reitera la seva advertència de que jutjar més sospitosos podria fer esclatar una guerra civil al país. Hun Sen assenyala que prefereix el fracàs de les Cambres a ampliar la investigació més enllà dels cinc exlíders khmers rojos que actualment es troben detinguts per la seva participació en un règim que va matar dos milions de persones. Aquestes declaracions sorgeixen dies després de que els advocats d'un exlíder khmer roig exigissin una investigació sobre la intromissió del primer ministre i d'altres funcionaris del Govern en la tasca de les Cambres. Hun Sen considera que és suficient jutjar Nuon Chea, ideòleg dels khmers rojos, Khieu Samphan, excap d'Estat, l'exministre d'afers exteriors Ieng Sary i la seva muller, exministra d'assumptes socials abans de 2011. Així mateix, culpa la comunitat internacional per no haver-se atrevit a suggerir el processament dels khmers rojos quan aquests conformaven un fort moviment comunista. *(OJ) AFP, 04/12/09*

Les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja nomenen l'advocat britànic Andrew Cayley, en substitució del canadenc Robert Petit, que va dimitir el mes de setembre passat. Cayley, que exercirà el seu càrrec junt amb un advocat cambodjà, va defensar Charles Taylor a La Haia i va ser Conseller de la Fiscalia al TPII des de l'any 2001 al 2005 on es va ocupar de la investigació de Ratko Mladic. *(OJ) Jurist, 02/12/09*

Les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja rebutgen la sol·licitud dels advocats de Ieng Sary, exministre d'afers exteriors, d'examinar públicament la independència de la jutgessa holandesa Katinka Lahuis i del jutge australià Rowan Downing, a qui acusen de partidisme. Els advocats citen un discurs pronunciat pel primer ministre cambodjà Hun Sen en el que va acusar jutges i fiscals estrangers de rebre ordres del seu respectiu govern per immiscir-se en afers cambodjans. Sun va fer aquest discurs després de que dos jutges recolzessin les demandes d'investigar altres cinc khmers rojos. Les Cambres declaren que els càrrecs per partidisme han de recolzar-se en proves concloents i que no es pot desqualificar un jutge pel simple fet de que aquest hagi estat sotmès a crítiques per part

de la premsa i agreguen que, si bé la confiança del públic pot alterar-se en publicar-se insinuacions de partidisme que poden ser tant falses com vertaderes, les demandes de desqualificar algú mai han tingut en compte els rumors, la informació falsa publicada que s'ha fet passar per veraç, les amenaces ni altres intents d'intimidat els jutges. (OJ) *Jurist*, 01/12/09

CAS KAING GUEK EAV, ÀLIES DUCH: A partir d'ara els llibres de text de Cambodja documentaran amb detall el règim dels khmers rojos. Es tracta d'una experiència que mai hauria passat sense l'existència de les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja, tot i les crítiques de corrupció i d'interferència política que aquestes han rebut. Panhavuth Long, de l'*Open Society Justice Institute*, manifesta que les Cambres han brindat un nou currículum a les escoles i han generat un debat comunitari que podria resultar més eficaç que els mateixos judicis a efecte de reconciliar-se amb el passat. Les cambres de televisió cambodjanes han transmès en directe gran part del primer judici. Moltes de les persones que han seguit aquest procés i van ser víctimes del règim es troben en àrees remotes del país però han pogut veure per elles mateixes Kaing Guek Eav, àlies Duch, que va supervisar la tortura i la mort de com a mínim 14.000 persones en el centre de tortures S-21. El Govern cambodjà i molts governs estrangers ometen encara avui en dia detalls sobre la història dels khmers rojos per raons polítiques. Així mateix, molts supervivents han estat incapaços de narrar el que va passar als més joves. Els estudiants tindran ara l'oportunitat de conèixer la veritat sobre un règim que va torturar, va deixar morir de gana i va executar més de 2 milions de persones. (OJ) *RNW*, 23/12/09

A l'últim moment i durant els arguments finals, la defensa de Kaing Guek Eav, àlies Duch, exdirector del centre de detenció khmer roig S-21, demana la llibertat del seu client i al·lega que les Cambres Extraordinàries a les Corts de Cambodja manquen de jurisdicció per a jutjar Duch ja que ell mai va ser un líder del règim dels khmers rojos. Es tracta d'un canvi radical en la línia utilitzada per la defensa durant els dos últims anys sota l'assessoria del francès François Roux, qui va aconseguir que Duch es declarés culpable, demanés perdó a les víctimes i digués que estava disposat a acceptar la condemna més severa pels crims comesos. No obstant, Duch s'ha posat de banda del seu advocat cambodjà i en contra de Roux. Les parts civils que sempre van expressar dubtes sobre la sinceritat de Duch es senten reafirmats pel gir dràstic de l'acusat. (OJ) *RNW*, 09/12/09

En finalitzar el seu judici, Kaing Guek Eav, àlies Duch, demana inesperadament la seva llibertat, el que representa un gir total a la conducta mantinguda al llarg del procés, durant el qual ha col·laborat i ha demanat reiteradament perdó a les víctimes i als seus familiars. Els seus dos advocats entenen aquest canvi de manera molt diferent; un creu que el seu client no era culpable i l'altre que demana clemència. Si Duch és declarat culpable, haurà de complir 40 anys de presó, sempre que aquest últim incident no el torni a la pena màxima, que és la cadena perpètua. S'espera que el veredicté s'emeti el mes de març de 2010. (OJ) *Jurist*, 28/11/09

La fiscalia de les Cambres Extraordinàries a las Corts de Cambodja demana una pena de 40 anys de presó per al cap torturador khmer roig, Kaing Guek Eav, àlies Duch i exdirector del centre de tortures de l'organització maoista. Duch va dirigir entre 1975 i 1979 la presó secreta de Tuol Sleng, també coneguda com a S-21, per la que van passar com a mínim 12.273 cambodjans abans de ser executats allí mateix o en els camps d'extermini de Choeung Ek, als afores de la capital. El fiscal William Smith assegura que davant d'aquests crims, el punt de partida hauria de ser la cadena perpètua però opta per una reducció a un nombre fix d'anys. Smith proposa primer una pena de 45 anys, que després rebaixa a cinc anys després de prendre en consideració com atenuants la cooperació limitada de l'acusat, la seva acceptació de responsabilitats, el seu penediment i els possibles beneficis que aquesta

actitud pot tenir per a la reconciliació nacional. Aquesta és l'última setmana de judici i el torturador ha expressat el seu profund penediment pels crims que se li imputen i ha demanat perdó a les víctimes. Quasi dos milions de cambodjans van morir a causa de la fam, malalties i les purgues polítiques ordenades pel règim maoista de Pol Pot entre 1975 i 1979. Encara han de ser jutjats Khieu Samphan, expresident de la República Democràtica de Kampuchea; Nuon Chea, *germà número dos* i ideòleg de l'organització; Ieng Sary, exministre d'Exteriors; i la seva muller Ieng Thirith, extítular d'Assumptes Socials. (OJ) *EIPais.com*, 25/11/09

L'arquitecte en cap de Hitler, Albert Speer, exercirà un paper pòstum aquesta setmana quan el judici del principal carceller del règim dels khmers rojos de Cambodja vegi els al·legats finals dels advocats. Speer va escapar de la mort en els judicis de Nuremberg després de la II Guerra Mundial en admetre la seva responsabilitat pels crims nazis i expressar remordiment per haver utilitzat presoners dels camps de concentració i presoners de guerra per a treballs forçosos. La defensa de Duch espera que el seu client repeteixi d'igual manera el seu remordiment per la mort d'aproximadament 15.000 persones, per a salvar-lo de la cadena perpètua i per això ha presentat una memòria de l'exfiscal de Nuremberg, Henry King, titulada 'Els dos móns d'Albert Speer', per a realçar les similituds. Speer va admetre la seva responsabilitat i va donar informació a la fiscalia que va permetre descobrir la veritat dels fets, per la qual cosa el tribunal va tenir en compte les circumstàncies atenuants en emetre el seu veredict i el va condemnar a 20 anys de presó en lloc de a la pena capital. (OJ) *AFP*, 19/11/09

5. JUSTÍCIA ORDINÀRIA I SISTEMES TRADICIONALS DE JUSTÍCIA

El Tribunal Internacional de Justícia de les Nacions Unides es centrarà en la justícia internacional des de la perspectiva de les víctimes. Així ho informa el jutge Richard Goldstone, qui assenyala que els usuaris de qualsevol tipus de justícia són les víctimes perquè són les qui han sofert, les qui demanen justícia i les qui tenen dret a aquesta. Segons Goldstone, una de les raons més importants per a obtenir justícia, és oferir una plataforma oficial a les víctimes de manera que aquestes puguin narrar la seva història i obtenir reconeixement públic del que va passar i afegeix que, en la seva opinió, aquest pot ser el principi d'un procés de curació per quant facilita aconseguir la pau i elimina els motius de venjança. No obstant, Goldstone adverteix que a vegades s'espera massa de la justícia quan aquesta només constitueix una eina entre moltes d'altres però que és preferible a oblidar el passat i permetre que creixin l'odi i la venjança i emfatitza que oblidar el passat és una recepta segura per al desastre. (OJ) *RNW*, 23/12/09

Àfrica

KENYA: L'iniciativa presentada pel parlamentari Gitobu Imanyara de crear un tribunal especial que jutgi els responsables de la violència postelectoral que va tenir lloc al país l'any passat, s'ajorna degut a que han estat pocs els jutges que s'han presentat per a debatre la proposta. El fet desperta escepticisme entre molts kenyans que posen en dubte la verdadera voluntat de figures polítiques i empresarials de posar-se en mans de la justícia en un país en el que impera una cultura d'impunitat. L'aparent falta de voluntat per a processar els responsables de la violència també ha minat la confiança dels inversors que temen que la situació es repeteixi en les pròximes eleccions de l'any 2012 a menys que el problema es resolgui. (OJ) *AlertNet*, 11/11/09

LIBÈRIA: HRW dona suport a la recomanació de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria de processar els responsables dels pitjors crims comesos durant la guerra civil. L'organització insta els socis internacionals a recolzar els esforços que garanteixin la rendició de comptes a Libèria i declara que considera essencial que es jutgin els terribles abusos que es van dur a terme. La Comissió ha documentat cada un d'aquests abusos i en el seu informe final recomana la creació d'un tribunal internacional híbrid que jutgi els responsables d'aquests crims, entre ells els crims econòmics. El tribunal funcionaria amb jutges liberians i estrangers, a l'estil del Tribunal Especial per a Sierra Leone. Fonts de la Comissió han assenyalat que el Govern de Libèria encara no ha fet entrega dels aproximadament 500.000 dòlars sol·licitats per a finançar la seva tasca. (OJ) *Voice of Americanews*, 11/12/09

REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO: Un informe de l'ONU critica el procés que segueix un tribunal militar a la República Democràtica del Congo (RDC) en relació amb el judici a Serge Maheshe, periodista congolès assassinat per al que suposadament s'hauria subornat als jutges. L'informe conclou que el procés ha estat ple d'irregularitats la qual cosa demostra que les autoritats judicials manquen de voluntat per a establir la veritat dels fets. Maheshe va ser assassinat quan pujava a un vehicle de l'ONU a Bukavu. L'agost del 2007 quatre civils van ser condemnats a mort a partir de confessions de les que posteriorment es van retractar. L'informe assenyala que les irregularitats observades en aquest cas es produeixen regularment en d'altres judicis davant de tribunals militars. (OJ) *UN*, 17/11/09 <http://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/Media.aspx>

RWANDA: El tribunal d'Assizes, a Brussel·les, condemna Ephrem Nkezabera a trenta anys de presó per crims de guerra. Nkezabera, motejat 'el banquer genocida', va ser arrestat a Bèlgica l'any 2004 per ordre del TPIR i ha admès haver armat i finançat la milícia hutu que va dirigir la massacre que va durar tres mesos i haver entregat fons a una emissora de ràdio extremista. El tribunal el condemna també per un nombre indeterminat d'assassinats i violacions, càrrecs que nega l'acusat. L'exdirector del Banc Comercial de Rwanda té un càncer de fetge i no va poder assistir a cap de las sessions del judici. El tribunal va rebutjar la seva sol·licitud de que el judici es postergués per raons de salut. El seu advocat ha declarat que la condemna no el sorprèn i que l'apel·larà donat que ni ell ni Nkezabera han pogut participar en el procés judicial. (OJ) *RNW*, 09/12/09

Els tribunals Gacaca de Rwanda, que inicialment estava previst que es tanqués el mes de juny de 2009, finalitzaran la seva tasca a finals d'any. Aquest sistema tan antic s'ha renovat per a passar a gestionar l'amuntegament a les presons que alberguen més de 120.000 sospitosos de genocidi. Domitilla Mukantaganzwa, director executiu dels tribunals Gacaca, declara que aquests han tingut molt d'èxit ja que s'han ocupat de promoure el procés de reconciliació a Rwanda enfrontant cara a cara víctimes i victimaris per obtenir el perdó dels primers. No obstant, no tot el món està conforme amb aquest sistema tradicional de justícia. Amnistia Internacional ha declarat que els judicis manquen de garanties perquè l'acusat no té dret a veure el seu cas ni compta amb representació legal de cap tipus. L'organització també ha dit que sovint s'amenaça i fins i tot assassina jutges i testimonis. Richard Goldstone, que va ser el primer fiscal cap del TPIR assenyala que Gacaca no és un sistema just d'acord a la normativa internacional però al·lega que en el cas del genocidi de Rwanda, on va haver-hi tantes víctimes com responsables, aquests tribunals han estat molt útils. Goldstone agrega que encara no coneix cap alternativa racional per a que el Govern de Rwanda pugui deixar en llibertat desenes de milers de sospitosos. (OJ) *RNW*, 09/12/09

El president de les Forces Democràtiques d'Alliberament de Rwanda (FDLR), Ignace Murwanashyaka i el seu adjunt Straton Musoni dirigeixen entre 5.000 o 6.000 combatents. Murwanashyaka està acusat de crims de guerra i de crims contra la humanitat, així com de liderar una organització terrorista. El FDLR està pràcticament compost de hutus rwandesos, alguns dels quals suposadament haurien participat en el genocidi de 1994. L'ordre d'arrest emesa per la Fiscalia Federal d'Alemanya afirma que l'organització paramilitar ha assassinat a centenars de congolesos, violat dones i reclutat soldats menors d'edat des de que va començar la guerra civil a la República Democràtica de Congo l'any 1996. L'ordre d'arrest es produeix en un moment en el que una nova llei alemanya permet el processament de persones acusades d'haver violat el dret internacional humanitari. *(OJ) RNW, 25/11/09*

El líder rebel rwandès Ignace Murwanashyaka i el seu ajudant Straton Musoni són arrestats a Alemanya per crims de guerra i contra la humanitat. Murwanashyaka és el líder de les Forces Democràtiques per a l'Alliberament de Rwanda (FDLR), majoritàriament hutu, i junt amb Musoni està acusat d'exercir gran influència sobre les operacions que realitza la milícia a la República Democràtica del Congo, entre elles la matança i la violació sexual de centenars de civils. L'ordre d'arrest es va emetre aquesta setmana després d'un any sencer d'investigacions. Murwanashyaka havia estat arrestat prèviament per oficials alemanys l'any 2006 per infringir les lleis d'immigració. *(OJ) Jurist, 18/11/09*

RWANDA- CANADÀ: Les autoritats canadenques anuncien que Jacques Mungwarere ha estat acusat de genocidi d'acord al Decret sobre Crims de Guerra i Crims Contra la Humanitat del Canadà. Mungwarere va ser arrestat la setmana passada per la Policia Muntada canadenca i és la segona persona a qui se li aplica aquest decret. El primer acusat va ser Desire Munyaneza, condemnat a cadena perpètua per crims de guerra comesos durant el genocidi rwandès. Mungwarere havia sol·licitat asil en Canadà l'any 2001 però mai va arribar a obtenir-lo ja que la investigació iniciada per les autoritats l'any 2003 va revelar la seva implicació en el genocidi rwandès. *(OJ) Jurist, 09/11/09*

SENEGAL – TXAD: El Tribunal Africà per als Drets Humans i dels Pobles decideix que no té jurisdicció per a veure el cas contra el Senegal sobre si han de retirar-se els càrrecs contra l'expresident del Txad Hissene Habré. L'any passat, Michelot Yogogombaye, ciutadà del Txad, va presentar un recurs al Tribunal per a aconseguir la suspensió del judici a Habré, sol·licitat pel Senegal. En conseqüència, el Tribunal decideix que el Senegal no ha acceptat la seva jurisdicció per a veure casos entaulats directament per individus o ONG contra el país. Habré, que ha estat acusat d'haver estat implicat en l'assassinat i tortura de més de 40.000 opositors durant el seu mandat de 1982 a 1990, va fugir al Senegal després de ser derrocat l'any 1990. Bèlgica ha intentat jutjar-lo sota el principi de jurisdicció universal però el Senegal s'ha negat reiteradament a extraditar l'acusat. *(OJ) Jurist, 15/12/09*

Europa

ALEMANYA: S'inicia a Alemanya el judici a John Demjanjuk. Es tracta de la primera vegada que un judici per crims de guerra es centra en un oficial estranger de baix rang en lloc d'un comandant. Demjanjuk, d'origen ucraïnès, va treballar en el camp de concentració de Sobibor, on es va oferir com a voluntari en ser capturat per les forces alemanyes quan servia a l'exèrcit soviètic. Tot i haver

presentat múltiples recursos per motius de salut, els metges consideren que Demjanjuk està en condicions d'enfrontar el judici. El tribunal ha limitat les vistes a dos sessions diàries de 90 minuts durant les que es supervisarà l'estat de salut de l'acusat. *(OJ) Jurist, 30/11/09*

El judici de John Ivan Demjanjuk, que començarà la setmana pròxima en un tribunal alemany, probablement sigui l'últim gran cas nazi que es jutgi des de Nuremberg, on 24 alts càrrecs van comparèixer davant el tribunal. Demjanjuk, nascut a Ucraïna, va ser guarda del camp d'exterminació de Sobibor, a Polònia, l'any 1943, tot i que ell al·lega haver estat un pres alemany. La fiscalia afirma que Demjanjuk era un presoner de guerra soviètic que es va convertir en guarda a canvi de millors condicions de vida, un salari, menjar i vodka. Ignat Daniltsjenko, que també va treballar a Sobibor, va reconèixer l'any 1985 una foto de Demjanjuk. El seu testimoni és de vital importància però la seva mort, fa alguns anys, planteja interrogants sobre la conveniència d'utilitzar la seva declaració en el proper judici. La defensa al·lega que les declaracions dels testimonis es podrien haver obtingut sota pressió soviètica quan es van prendre fa 30 anys, el que posa en dubte el valor dels testimonis. L'any 1952 Demjanjuk va obtenir la nacionalitat nord-americana i es va traslladar a Cleveland, Ohio, on va viure amb la seva muller, sense que ningú furgués en el seu passat durant més de 20 anys. No obstant, tot va canviar quan, segons informes rebuts de Rússia, les autoritats nord-americanes van saber que Demjanjuk havia treballat a Treblinka i a Sobibor i van revocar la seva ciutadania l'any 1981. *(OJ) RNW, 25/11/09*

El Tribunal Federal Constitucional d'Alemanya confirma que mantindrà la legislació que prohibeix donar suport públic i justificar el règim nazi. El dictamen implica que els neonazis no poden reunir-se amb objectiu d'aprovar, glorificar o justificar el nazisme. Les infraccions seran castigades amb un màxim de tres anys de presó. El Tribunal assenyala que aquesta restricció és necessària per a garantir la pau i la dignitat de les víctimes del nazisme. La legislació es va promulgar l'any 1991 en resposta a una assemblea neonazi per a commemorar la mort de Rudolph Hess, conseller d'Adolf Hitler, però va ser revocada l'any 2000. No obstant en els anys següents, les marxes neonazis van atreure milers de persones, amb la qual cosa es va tornar a promulgar la llei l'any 2005. Els tribunals alemanys encara estan gestionant casos de criminals de guerra nazis. Aquesta setmana, se li han imputat 58 càrrecs d'assassinat a un home de 90 anys, la identitat del qual no s'ha revelat, i el mes de juliol, John Demjanjuk, resident als EUA, va ser també acusat per la mort de més de 260.000 persones executades en cambres de gas. *(OJ) UN, 17/11/09*

ALEMANYA - HOLANDA: El criminal de guerra holandès, Heinrich Boere, confessa haver-se unit a les SS nazis durant la II Guerra Mundial i haver assassinat tres ciutadans holandesos en represàlia pels atacs antinazis. L'any 1949, dos anys després d'escapar d'una presó holandesa, Boere va ser condemnat a mort *en absentia* per un tribunal d'aquell país acusat de tres assassinats, però va reaparèixer a Alemanya l'any 1954, i havent adquirit la nacionalitat alemanya, no va poder ser extraditat a Holanda. Un tribunal alemany va denegar la sol·licitud per part d'Holanda de que Boere complís condemna en una presó alemanya però a canvi, el Ministeri de Justícia alemany va iniciar un procés contra Boere. Abans de confessar, i el mateix dia que va entrar en vigor el tractat de Lisboa, el tribunal va rebutjar una moció presentada per la defensa per a que es tanqués el cas. El Tractat indica que un tribunal de la UE no pot jutjar ni condemnar algú més d'un cop pel mateix crim. El tribunal va dictaminar que la prohibició no és aplicable al cas de Boere, és a dir, que l'acusat no seria jutjat dues vegades, ja que havia fugit del país en el que era processat per evitar complir una pena de presó. *(OJ) RNW, 09/12/09*

BALCANS: Funcionaris croates indiquen que esperen que el país sigui admès a la UE a mitjans de 2010, però el procés podria interrompre's si Zagreb no entrega a La Haia els arxius d'artilleria relatius a la campanya militar que va tenir lloc l'any 1995 contra els serbis. Croàcia indica que no troba els arxius, el que podria conduir a l'arrest i encarcerament de l'heroi nacional, el general Ante Gotovina. Holanda i Gran Bretanya han amenaçat bloquejar les converses fins a que Zagreb doni mostres de bona voluntat pel que fa als arxius. Per altra banda Hillary Clinton, que acaba de reunir-se amb Gordan Jandrokovic, ministre d'afers exteriors de Croàcia, ha declarat que EUA estaria disposat a oferir assistència tècnica al país per a trobar els arxius però Jandrokovic ha declinat l'oferta i ha dit que està segur de que Croàcia pot resoldre sol el problema. Clinton també ha expressat confiança en que Croàcia pugui unir-se a la UE perquè considera que per a EUA seria molt valuós contar amb la seva presència com a membre de la Unió. (OJ) *UPI, 11/12/09*

La Fiscalia de Croàcia acusa 10 exalts oficials de l'Exèrcit del Poble Iugoslau, entre els que s'inclouen quatre generals - Jevrem Cokic, Milan Ruzinovski, Pavle Strugar i Branko Stankovic - de crims de guerra perpetrats contra els residents de Dubrovnik entre 1991 i 1995 i emet una ordre d'arrest per als acusats. Es calcula que 116 civils van ser assassinats i que centenars van quedar ferits durant el bombardeig a la ciutat i a les zones suburbanes. Els deu exoficials estan també acusats de destruir monuments històrics. (OJ) *Focus News, 05/12/09*

ESPANYA – XILE: El jutge Baltasar Garzón obre una investigació per malversació de fons contra quatre socis de l'exdictador xilè Augusto Pinochet. Garzón acusa Lucía Hiriart, viuda de Pinochet i el seu exadvocat Oscar Custodio Aitken Lavanchy i els banquers Pablo Granifo i Hernán Donoro Lira, d'haver blanquejat diners per a Pinochet quan aquest retenia el poder i els concedeix 10 dies per fer entrega de 77 milions de dòlars americans. En cas de no realitzar-se el pagament, es congelarà aquesta quantitat més 25 milions de dòlars addicionals en actiu. Garzón pretén així utilitzar aquests diners per a compensar les víctimes espanyoles de la dictadura de Pinochet. El mes de setembre, un jutge xilè va donar a conèixer un informe sobre la fortuna secreta de Pinochet, que és calcula en 25.978.602 dòlars dipositats en comptes estrangers, dels quals 20.199.753 podrien haver estat sostrets de fons públics. El mes d'octubre del 2007, 23 membres de la família de Pinochet, inclosa Lucía Hiriart, els cinc fills d'ambdós, la seva exsecretària, tres generals de l'Exèrcit ja retirats, i diversos exsocs del dictador, van ser acusats de corrupció i d'haver col·laborat amb l'exdictador en la malversació de fons. Al mes següent, el Tribunal Suprem de Xile va confirmar la decisió d'un tribunal d'apel·lacions de retirar els càrrecs ja que els acusats no eren treballadors governamentals en el moment en el que es va produir el desfalç i que, per tant, no podia acusar-se'ls de malversació de fons procedents del Govern. (OJ) *Jurist, 01/12/09*

ITÀLIA: El jutge Oscar Magi del Tribunal de Milà condemna 23 exagents de la CIA pel segrest i entrega extraordinària del ciutadà egipci Osama Moustafa Hassan Nasr. El judici, que ha durat gairebé tres anys i que va ser ajornat en diverses ocasions, és el primer en tot el món que implica entregues extraordinàries (*rendition flights*) de la CIA. L'excap de l'estació de la CIA a Milà, Robert Seldon Lady, ha estat condemnat a vuit anys de presó, en tant que altres 22 nord-americans han rebut una condemna de cinc anys. Magi ha absolt altres nord-americans amb immunitat diplomàtica i cinc operadors italians, ja que Itàlia no ha proporcionat proves per qüestions de seguretat nacional. Els acusats han estat jutjats *in absentia* i no es troben detinguts. El portaveu del Departament d'Estat dels EUA ha declarat que els EUA es senten decebuts amb el veredict. L'aplicabilitat del mateix segueix essent un interrogant per quant les condemnes a Itàlia no es fan efectives fins que s'esgoten tots els recursos. (OJ) *Jurist, 04/11/09*

Amèrica

ARGENTINA: El Tribunal Federal de Santa Fe, a l'Argentina, condemna l'exjutge Víctor Brusa a 21 anys de presó per crims contra la humanitat durant la Guerra Bruta que es va dur a terme al país entre 1976 i 1983. Així mateix, el Tribunal declara culpables cinc exoficials de policia que reben una condemna d'entre 19 i 23 anys de presó per la seva participació en segrestos i tortures. Brusa va ser arrestat l'any 2005 després de que el Tribunal Suprem d'Argentina revoqués la llei d'amnistia adoptada als anys vuitanta per a impedir la insurrecció militar contra el govern democràtic, i va instar el Govern a reobrir centenars de casos de violacions de drets humans. *(OJ) Jurist, 23/12/09*

Gairebé tres mesos després del seu arrest, el pilot de Transavia, Juliol Poch, segueix esperant el seu pròxim destí en una presó espanyola. Un jutge holandès va dictaminar la setmana passada que Holanda no ha de demanar a Espanya que l'extradeixi, la qual cosa significa que probablement Poch sigui jutjat a l'Argentina. Poch, nascut a Buenos Aires, està acusat de cometre greus violacions de drets humans durant la dictadura argentina de 1976 a 1983. El jutge Sergio Torres, presideix el judici sobre l'ESMA (Escola Mecànica de l'Armada) iniciat a Buenos Aires l'11 de desembre i en el qual 119 oficials de l'Exèrcit seran jutjats per càrrecs de tortures, desaparició forçada, assassinat i robatori. Durant la dictadura, l'ESMA va funcionar com a centre de detenció clandestí i en ell milers de persones van ser torturades, violades i assassinades. L'ESMA també organitzava els 'vols de la mort', en els que es drogava els presoners i se'ls llançava al mar des d'avions. Poch està acusat d'haver pilotat un d'aquests avions. L'acusat té doble nacionalitat – argentina i holandesa – i ha demanat ser jutjat a Holanda, on es va traslladar l'any 1988 ja que l'advocat al·lega que la justícia argentina és molt lenta i el seu client podria passar anys sota arrest abans de ser jutjat. Segons el veredict emès la setmana passada, les autoritats holandeses podrien demanar una garantia de que Poch tornarà de l'Argentina en cas de ser condemnat, per a poder complir condemna a Holanda. Les autoritats holandeses van informar l'Argentina de que Poch es dirigia a Espanya, on va ser arrestat però es van negar a extradir-lo perquè Poch té ciutadania holandesa. *(OJ) RWW, 23/12/09*

El dia 18 de desembre s'obre un dels judicis més importants a exmilitars en actiu durant la dictadura argentina (1976-1983). Dinou oficials estan acusats de violacions de drets humans perpetrades a l'Escola Mecànica de l'Armada (ESMA), exescola de la Marina i un dels centres de tortura més coneguts d'Amèrica Llatina. Quan l'Exèrcit argentí va assumir el poder l'any 1976, va decidir aplicar l'anomenat Procés Nacional de Reorganització i durant els set anys següents entre 9.000 i 30.000 persones van ser assassinades o 'van desaparèixer'. En total, es calcula que 5.000 argentins poden haver passat per l'ESMA i que 1.500 d'ells van ser anestesiats i llançats al mar des d'avions en els anomenats 'vols de la mort'. Donat l'elevat nombre de víctimes i sospitosos, els jutges argentins han dividit el 'macrojudici' en dos seccions. Un dels sospitosos és Alfredo Astiz, també conegut pel sobrenom 'l'àngel ros de la mort'. Astiz es va infiltrar en l'organització Abuelas de la Plaza de Mayo on va simular ser germà d'un desaparegut. A principis de desembre de 1977, nou membres de l'organització van ser arrestats i van desaparèixer, entre ells la fundadora de Abuelas de la Plaza de Mayo, Azucena Villaflor i les monges franceses Alice Domon i Léonie Renée Duquet. Les organitzacions de drets humans ha esperat molt aquest judici; alguns dels acusats van ser processats als anys vuitanta però van ser absolts després de que l'aleshores president Raúl Alfonsín firmés la controvertida Llei d'Obediència Deguda que va impedir processar personal militar de menor rang. *RWW, 09/12/09*

El Senat argentí converteix en llei l'extracció obligada de mostres d'ADN per a identificar fills de desapareguts, que van ser nadons robats durant el captiveri de les seves mares durant la dictadura (1976-83). La iniciativa impulsada pel Govern junt a organismes de drets humans va ser aprovada per 57 vots a favor i un en contra i va comptar amb el suport de tots els blocs opositors. La norma permet que davant la sospita de que algú pugui ser fill de desaparegut, la justícia exigeixi l'obtenció de mostres d'ADN per a comprovar-ho, sigui voluntària o obligatòriament, però sempre "de la manera menys lesiva". Això implica que si la persona no accedeix a treure's sang, la justícia podrà entrar a la seva llar per tal d'obtenir material genètic d'objectes i peces de la casa. En la mateixa sessió, el Senat aprova la llei que converteix el Banc Nacional de Dades Genètiques, encarregat dels exàmens per identificar fills de desapareguts, en un ens autònom dins l'òrbita del Ministeri de Ciència i Tecnologia. A més, converteix en llei el projecte que permet a les associacions de drets humans presentar-se com a querellants en els judicis contra repressors per crims de lesa humanitat, que van ser reoberts a partir de la derogació de les lleis d'amnistia l'any 2003. *(OJ) EcoDiario, 19/11/09*

L'ex president argentí i general Reybaldo Bignone serà jutjat per crims contra la humanitat comesos durant la Guerra Bruta (1976-1983). Les acusacions inclouen arrest arbitrari, tortura i assassinat de dissidents i parteixen de 56 casos confirmats de tortura al Campo de Mayo, base militar als afores de Buenos Aires. Bignone, de 81 anys d'edat, serà jutjat junt amb altres generals argentins, entre ells Santiago Omar Riveros. Els testimonis compareixeran el dia 10 de novembre i el judici s'iniciarà el mes de març del 2010. L'octubre passat un tribunal argentí va condemnar a cadena perpètua els generals retirats Jorge Olivera Rovere i José Menéndez i l'any 2008, l'exgeneral Luciano Benjamín Menéndez va ser també condemnat a cadena perpètua pel segrest, tortura i assassinat de Guillermo Vargas Aignasse, polític peronista, durant el cop que va tenir lloc l'any 1976. L'any 2005, el Tribunal Suprem d'Argentina va derogar la llei d'amnistia adoptada als anys vuitanta per a dissuadir l'insurrecció militar contra el govern democràtic, amb la qual cosa es van reobrir centenars de casos de violacions de drets humans. *(OJ) Jurist, 03/11/09*

BRASIL: Els diaris brasilers informen que el propòsit del Govern del president Luiz Inacio Lula da Silva d'investigar les violacions de drets humans comeses durant la dictadura militar (1964-1985) ha indignat la cúpula militar. La reacció dels militars té a veure amb el Pla Nacional III de Drets Humans, presentat el 21 de desembre, que preveu la creació d'una Comissió de la Veritat que investigui les tortures i desaparicions perpetrades pel govern *de facto*. El rotatiu Folha de Sao Paulo informa que les autoritats militars amenacen amb marxar i assenyalen que oficials de tots els bàndols militars van informar el ministre de defensa Nelson Jobim que consideraven el projecte excessivament insultant, agressiu i venjatiu. Segons aquest diari, Lula hauria ajornat l'assumpte fins passades les vacances d'estiu. *China View, 31/12/09*

EL SALVADOR: Les autoritats d'El Salvador acorden iniciar una investigació a nivell estatal sobre la mort de l'Arquebisbe catòlic Oscar Romero, assassinat l'any 1980. La iniciativa sorgeix gairebé deu anys després de que la Comissió Interamericana de Drets Humans recomanés posar en marxa una investigació sobre els fets. El Salvador ha ajornat durant anys la investigació amb el pretext de que la llei d'amnistia promulgada l'any 1993 impedia investigar els successos ocorreguts durant la guerra civil que va viure el país entre 1980 i 1992. Romero va ser assassinat per un esquadró de la mort quan feia missa a San Salvador. Els grups de drets humans denuncien que les lleis d'amnistia soscaven l'estat de dret i han donat lloc a la impunitat a El Salvador i destaquen que altres països d'Amèrica Llatina han revocat lleis semblants, com l'Argentina i l'Uruguai. *(OJ) Jurist, 09/11/09*

GUATEMALA: La Cort Interamericana de Drets Humans condemna Guatemala per no haver fet justícia per la massacre de més de 200 camperols l'any 1982 durant la guerra civil que va viure el país. La Cort, braç legal de l'Organització d'Estats Americans, dictamina que el Govern guatemalenc va fracassar en investigar adequadament la massacre de Dos Erres, castigar els soldats responsables i identificar plenament les víctimes. En el dictamen, de data 24 de novembre, la Cort ordena al Govern de Guatemala el pagament de 3,2 milions de dòlars per a reparar als supervivents i als familiars dels morts en el termini d'un any. Així mateix, la Cort exigeix que es dugui a terme una investigació, no només per a trobar els soldats que van cometre la massacre sinó també per a identificar els oficials d'alt rang que la van ordenar. Ruth del Valle, assessora especial del president de Guatemala sobre qüestions relatives als drets humans, informa AP que el Govern té intenció d'acatar l'ordre però agrega que en aquests moments no serà possible pagar les indemnitzacions en el termini exigít i que l'any 2001 el Govern va fer entrega de més d'un milió de dòlars als familiars de les víctimes, dins del programa de reconciliació nacional. El Center for Justice and International Law, amb seu a Washington, ha aplaudit el veredict de la Cort. *(OJ) AP, 21/12/09*

Marco Antonio Sánchez, coronel retirat, es condemnat a 53 anys de presó per la seva participació en la desaparició de vuit indígenes guatemalencs durant els 36 anys de guerra civil que va viure el país. Junt amb Sánchez el tribunal condemna a tres dels seus subordinats -José Domingo Ríos, Gabriel Maldonado Álvarez Ramos i Solomon Rivers -, per desaparició forçada. El 19 d'octubre de 1981, vuit persones del poblat de El Jute, a la província de Chiquimula, van ser capturades per soldats i traslladades a la base militar de Zacapa sense que mai més es tornés a saber res d'elles. Es tracta de les primeres condemnes que s'emeten a Guatemala contra militars d'alt rang per violacions de drets humans perpetrades durant la guerra civil. El president de Guatemala, Álvaro Colom, ha elogiat les sentències i les ha qualificat de decisió històrica, la qual cosa, agrega, evidencia el canvi polític i social que es viu a Guatemala. No obstant, la condemna a Sánchez no és la primera que s'aplica per desaparició forçada. El mes de setembre el paramilitar guatemalenc Felipe Cusanero va ser condemnat a 150 anys de presó per la desaparició d'indígenes. *(OJ) Jurist 05/12/09*

Àsia

MYANMAR: El Tribunal Suprem de Myanmar accepta estudiar l'apel·lació presentada per Aung San Suu Kyi contra l'ampliació a 18 mesos del seu arrest domiciliari. Els advocats de l'activista van presentar el recurs el mes de novembre després de que un tribunal menor rebutgés una apel·lació anterior. El 21 de desembre es celebrarà una vista preliminar per decidir si el recurs ha de ser estudiat pel ple del Tribunal. *(OJ) Jurist, 04/12/09*

6. LLEIS D'AMNISTIA

Àfrica

NIGÈRIA: Agències governamentals i companyies privades posen en marxa el comitè per supervisar i implementar mesures de rehabilitació i formació de combatents que s'han acollit a la recent amnistia anunciada pel Govern. Unes 15.000 persones han acceptat l'amnistia, expirada el 5 d'octubre. Representants de les empreses Exxon/Mobil, Addax Petroleum, Total, OandO i ENI-Connoco Philips

han expressat el seu suport a les mesures de rehabilitació. La petroliera Shell ha iniciat el seu propi programa paral·lel dirigit a exinsurgents. *(AMN) Africa News, 03/11/09*

7. COMISSIONS DE LA VERITAT I ALTRES COMISSIONS

Àfrica

L'arquebisbe Desmond Tutu, que participa en una taula rodona sobre reconciliació a la Universitat de Ciutat del Cap, declara que Sud-àfrica és una nació traumatitzada amb profundes cicatrius psíquiques que no han estat reconegudes, en al·lusió a la situació en la que es troba el país després de les audiències de la Comissió de la Veritat i la Reconciliació. Tutu, que actualment presideix *The Elders*, grup independent de líders globals que estudien temes humanitaris i de sofriment humà, lamenta el comportament tan violent dels sud-africans que, en la seva opinió, no han curat les seves ferides, condemna la violència que qualifica de totalment gratuïta que existeix a la societat i demana que s'adopti la filosofia Ubuntu, segons la qual la humanitat individual està unida a les de la resta dels humans. La taula rodona inclou representants de països de tot el món en els que s'ha obert un procés de reconciliació després d'un període de traumes massius. *(CV) West Cape News, 04/12/09*

La Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Libèria anuncia la publicació del seu informe final que conté 21 capítols i aproximadament 1.500 pàgines repartides en tres volums. Segons el comunicat de premsa emès per la Comissió a Monròvia el dia 1 de desembre, l'informe ofereix un anàlisi històric del conflicte de Libèria, les causes i 142 recomanacions. *(CV) AllAfrica.com, 02/12/09*

Amèrica

El ministre de Defensa del Brasil, Nelson Jobim, i els màxims comandants de les Forces Armades van presentar la setmana passada la seva renúncia al president, Luiz Inácio Lula da Silva, pel seu desacord amb el decret que crea una Comissió de la Veritat per investigar els crims ocorreguts durant la dictadura militar (1964-1985). El projecte forma part del Programa Nacional de Drets Humans anunciat per Lula. El president es va negar a acceptar les renúncies i es va comprometre a revisar la llei que, va assegurar, no coneixia. Els militars consideren que el decret es "revengista i provocador" i obre la porta a la revisió de la llei d'amnistia de 1979, que va possibilitar la tornada a la democràcia i va afavorir tant a militars acusats de violacions de drets humans com a membres de grups armats que van combatre el règim militar. A judici del sector castrense, el text és injust i tracta amb desigualtat les dues parts del conflicte, ja que no preveu ni investigació ni càstig pels actes violents comesos per guerrillers i activistes polítics contra agents de l'Estat. Aquest últim punt és doblement delicat perquè alguns d'aquells guerrillers estan avui en el nucli del poder, com Dilma Rousseff, la candidata de Lula a les pròximes eleccions presidencials i el ministre de Comunicació, Franklin Martin. Lula s'ha compromès a ajornar la tramesa del projecte al Congrés i a revisar els punts que han suscitat el debat. *(OJ) EIPais.com, 31/12/09*

El Govern del Brasil té intenció de crear una comissió de la veritat que investigui les tortures perpetrades per les dictadures militars. El ministre de drets humans Paulo de Tarso Vanucchi informa que la proposta es farà conèixer públicament aquest mes. Contràriament a l'Argentina i Xile, el Brasil

mai ha processat els membres de les forces armades responsables dels abusos comesos durant els anys de dictadura (1964-1985) i una llei d'amnistia va perdonar civils i militars pels crims que es van cometre. No obstant, una de les demandes presentades al Tribunal Suprem del Brasil al·lega que l'amnistia no cobreix els casos de tortura. (CV) *Winnipeg Free Press*, 13/12/09

Àsia

COREA DEL SUD: La Comissió de la Veritat i la Reconciliació anuncia que la policia i l'Exèrcit de Corea del Sud van executar com a mínim 4.900 civils a principis de la guerra de Corea per por a que fossin simpatitzants dels comunistes. La Comissió, creada l'any 2005, ha confirmat que les autoritats van cometre massacres semblants i van executar milers de presoners de l'esquerra, van metrallar pobles sencers per exterminar les guerrilles comunistes i van llençar els cadàvers al mar o a foses comunes. Es tracta del primer cop que una agència estatal confirma la magnitud del que es coneix pel nom de *National Guidance League Incident (NGLI)* - un dels episodis més terribles de la guerra que es va dur a terme entre 1950 i 1953. Quan va esclatar la guerra amb la invasió del Nord, l'Exèrcit i la policia es van precipitar a detenir als membres de la NGLI per prevenir que donessin suport als invasors. Molts d'ells van desaparèixer però el seu parador es va considerar un tema tabú durant les dècades de postguerra en les que el règim militar va dirigir el país. (CV) *StarTribune.com*, 26/11/09

La Comissió de la Veritat i la Reconciliació de Corea del Sud, presidida per Ahn Byung-ook, anuncia que ha completat la seva investigació sobre les violacions de drets humans perpetrades durant les tàctiques de conversió ideològica utilitzades amb presoners d'esquerra durant l'era Yushin als anys setanta i emet una declaració en la que confirma els actes de brutalitat que es van cometre i assenyala que aquestes tàctiques van violar la llibertat de consciència garantida en la Constitució coreana. Les recomanacions presentades per la Comissió inclouen una disculpa a les víctimes per part de l'Estat i la restitució a qui va sofrir aquestes tàctiques. El sistema de conversió ideològica s'aplicava contra qui es considerava que tenia ideals comunistes o socialistes. A principis de 1973, van existir esquadrans especials per a maniobrar i dissenyar el pla de conversió i quan es detectava algun cas, es sotmetia a la persona a restriccions de tot tipus i se la vigilava fins i tot després de que hagués complert diversos anys de condemna a la presó. (CV) *THE HANKYOREH*, 19/11/09

Europa

Varies associacions civils procedents de països de l'antiga Iugoslàvia decideixen exercir pressió sobre els països successors per a formar comissions regionals que estableixin els fets ocorreguts durant la guerra. Es tracta d'una iniciativa molt especial perquè els qui la dirigeixen formen una coalició regional d'associacions civils que, per mitjà d'una sèrie de debats i consultes, està articulant la necessitat cada cop més gran de la població a conèixer la veritat. La coalició espera poder reunir un milió de firmes per a la primavera de l'any 2010 que enviarà a parlaments i governs dels països de l'antiga Iugoslàvia, amb la sol·licitud de crear un organisme que, segons Natasa Kandic, directora del Centre de Dret Humanitari de Belgrad, hauria de ser oficial, independent i extrajudicial per a centrar-se en l'experiència de totes les víctimes del conflicte, independentment de si eren membres de l'Exèrcit regular o paramilitars. (CV) *Balkan Insight.com*, 30/11/09

Oceania

ILLES SALOMÓ: La investigació sobre el conflicte ètnic de les Illes Salomó podria començar a principis de l'any vinent. La Comissió de la Veritat i la Reconciliació va ser creada l'abril per l'arquebisbe Desmond Tuto, els seus comissionats, Sofia Matcher, del Perú i Ratu Joni Madraiwiwi, de Fiji, acaben d'arribar al país. La demora aparentment s'ha produït perquè els principals donants de la Comissió tenien criteris diferents sobre el finançament d'aquesta. La Unió Europea contribueix amb 2 milions de dòlars americans, el Programa de l'ONU sobre Desenvolupament amb 500.000 i Austràlia amb 450.000 dòlars. Es calcula que la Comissió podria necessitar gairebé tres milions de dòlars americans. *(CV) Radio New Zealand International, 07/12/09*

8. REPARACIONS

XILE: Centenars de persones donen mostres de sang a la base de dades d'ADN del Govern per identificar els éssers estimats que van desaparèixer durant la dictadura de Pinochet. La presidenta Michelle Bachelet llença una campanya als mitjans de comunicació nacionals per animar els familiars de desapareguts a contribuir a la base de dades. Segons el Govern xilè, van ser 3.195 les persones que van desaparèixer durant el règim de Pinochet i 1.183 aquelles que segueixen en parador desconegut. El mes d'agost, els tribunals xilens van emetre ordres d'arrest contra 129 persones acusades d'haver col·laborat amb Pinochet per eliminar als seus crítics. Els intents previs d'utilitzar l'ADN per localitzar restes no van resultar fructuosos. Entre 1991 i 1996, experts forenses del Govern van identificar erròniament 48 cadàvers enterrats en fosses anònimes d'un cementeri de Santiago i l'error va ocasionar una allau de protestes per part dels grups que representaven els familiars dels desapareguts. En resposta a les enèrgiques protestes del públic, Bachelet va demanar que s'obris una base de dades genètiques que permetés ajudar a identificar centenars de cadàvers que seguien enterrats. Aquest nou sistema va produir resultats molt esperançadors i a principis d'aquest any es va aconseguir identificar el cos de Nelson Araneda Loaiza, activista polític. Per altra banda, s'espera que aquest mes el Congrés aprovi una llei per a la creació d'un institut nacional de drets humans i que reobri una comissió de la veritat per un període de sis mesos. *(RE) The New York Times, 03/11/09*

EL SALVADOR: El Govern d'El Salvador confereix el més alt premi de la nació als sis sacerdots jesuïtes assassinats per l'Exèrcit salvadorenc fa exactament vint anys. El president Mauricio Funes assenyala que es tracta d'un acte per recuperar la memòria col·lectiva. Funes, experiodista que, com molts salvadorencs, va ser educat pels jesuïtes, ofereix una medalla d'or als familiars de les víctimes per l'extraordinari servei prestat a la nació. Per altra banda, el ministre de defensa afegeix que l'Exèrcit està disposat a demanar perdó i a entregar els arxius militars als jutges, si el Govern li demana, el que els advocats de les víctimes han estat exigint durant molt temps però al que l'Exèrcit s'havia negat de manera contundent. *(RE) Los Angeles Times, 17/11/09*

GUATEMALA: La Cort Interamericana de Drets Humans condemna Guatemala per no haver fet justícia per la massacre de més de 200 camperols l'any 1982 durant la guerra civil que va viure el país. La Cort, braç legal de l'Organització d'Estats Americans, dictamina que el Govern guatemalenc va fracassar en investigar adequadament la massacre de Dos Erres, castigar els soldats responsables i identificar plenament les víctimes. En el dictamen, de data 24 de novembre, la Cort ordena al Govern

de Guatemala el pagament de 3,2 milions de dòlars per a reparar als supervivents i als familiars dels morts en el termini d'un any. Així mateix, la Cort exigeix que es dugui a terme una investigació, no només per a trobar els soldats que van cometre la massacre sinó també per identificar els oficials d'alt rang que la van ordenar. Ruth del Valle, assessora especial del president de Guatemala sobre qüestions relatives als drets humans, informa AP que el Govern té intenció d'acatar l'ordre però agrega que en aquests moments no serà possible pagar les indemnitzacions en el termini exigít i que l'any 2001 el Govern va fer entrega de més d'un milió de dòlars als familiars de les víctimes, dins del programa de reconciliació nacional. El Center for Justice and International Law, amb seu a Washington, ha aplaudit el veredict de la Cort. (RE) AP, 21/12/09

Registres originals de l'Exèrcit guatemalenc sobre la campanya de terra arrasada coneguda pel nom d'Operació Sofía, desperten l'esperança de que es faci justícia amb les víctimes de la guerra civil de Guatemala en la que van morir més de 200.000 persones, principalment maies. Les 359 pàgines dels registres de l'Exèrcit ofereixen detalls sobre les ordres donades per les autoritats civils i militars com a part d'una estratègia duta a terme al Quiche amb l'objectiu d'eliminar els pobles indígenes, que van ser qualificats d'aliats de les guerrilles d'esquerra i de destruir les seves cases, cultius i bestiar en la suposada lluita contra el comunisme.

Els documents inclouen plans operatius, directrius, mapes, telegrames i manuscrits. Kate Doyle, directora del Projecte Guatemala de l'Arxiu de Seguretat Nacional amb seu a Washington, va obtenir els documents i els va presentar el 2 de desembre a l'Audiència Nacional d'Espanya, que s'ocupa del cas. L'Associació Pro Drets Humans d'Espanya representa les víctimes. (RE) IPS, 11/12/09

IRAQ: Setze víctimes del gas verinós llançat per Saddam Hussein sobre la població kurda del nord de d'Iraq i d'Iran als anys vuitanta, exigeixen compensació a l'empresari holandès Frans van Anraat, que va proporcionar el gas mostassa al Govern iraquí i que aquest últim va utilitzar contra els iranians i també contra els kurds iraquians d'Halabja l'any 1988, causant la mort d'aproximadament 5.000 persones. El mes de juny, un tribunal holandès va condemnar van Anraat a 16 anys de presó per complicitat en crims de guerra. En aquell moment, les víctimes també van demanar ser indemnitzades però se'ls va denegar la sol·licitud. Van Anraat va ser arrestat a Itàlia l'any 1989 a petició dels EUA però va fugir a Iraq en quedar en llibertat i va romandre en aquell país fins a l'any 2003. Després de la invasió d'Iraq el mes de març de 2003, va tornar a Holanda on va ser arrestat un any més tard. (RE) RNW, 23/12/09

JAPÓ: La recent decisió del Japó de donar una mísera compensació als coreans que van realitzar treballs forçosos per a l'Exèrcit japonès durant la II Guerra Mundial, ha enfurismat les víctimes. Els diaris japonesos van informar aquesta setmana que l'Agència de Seguretat Social japonesa havia enviat 99 iens (1.08 dòlars) com a pensió a set dones coreanes a les que es va obligar a treballar durant l'ocupació japonesa de Corea de 1910 a 1945. El pagament és el resultat d'una demanda presentada contra el Govern japonès l'any 1998 per part de les dones que van al·legar haver contribuït al dret a una pensió quan van treballar a *Mitsubishi Heavy Industries* entre l'octubre de 1944 i l'agost de 1945. (RE) *The Korea Times*, 25/12/09

CODIFICACIÓ

JCP (Justícia i construcció de pau), **OJ** (Òrgans judicials), **AMN** (Amnisties), **CV** (Comissions de Veritat), **RE** (Reparacions), **RJ** (Reforma de la justícia) i **ALTRES**

FONTS CONSULTADES DIÀRIAMENT

ACNUR, Africa Focus, Afrol News, Agence Europe (AE), Agence France Press (AFP), Alertnet, Al- Ahram Weekly, Al-Hayat, Al-Quds al-Arabi, Al-Sharq al-Awsat, Al-Yasira, Al-Zaman, Amnistia Internacional (AI), AllAfrica, Arms Dealing, Arms Trade Observer, Asian Journal (AJ), Assam Live, BASIC, BBC, Boletín de Prensa Árabe en Castellano Al-Fanar (AF), Burundi Realités, China Daily, Council of Europe, Daily Dawn, Defence News, Desarme.org, Deutsche Presse Agentur (DPA) Digital Congo, Disarmament News, ECHO, EFE, El Espectador, El Tiempo, El País (EP), Europa Press, Expressindia, Financial Times (FT), Goasiapacific, Ha'aretz, Hiiran, Horn Afrik, Human Rights Education Associates (hrea.org), Human Rights Watch (HRW), IANSA, Independent Online (IOL), International Crisis Group (ICG), Inter Press Service (IPS), IRIN, Jakarta Post, Jeune Afrique, Kabar Irian News, La Opinión, La Vanguardia (LV), Le Monde (LM), Manila Times, Nation, Nato.int, Nepal News, Newshaiti, New Vision, Norwegian Council for Africa (NCA), Norwegian Refugee Council (NRC), Nova Mayoría, OCHA, O Globo, OSCE, Panapress, Philippine Star, Prensa Libre, Punto de Noticias, Refugees International (RI), Reliefweb (RW), Reuters, Security Watch, Somali National Reconciliation Conference (SNRC), South African Broadcasting Corporation (SABC), Sudan Tribune, Tamil Net, The Assam Tribune, The Daily Star, The Guardian (TG), The Jordan Times (JT), The Kathmandu Post, The New York Times (NYT), The Times of India i UN News (UN)

FONTS ESPECIALITZADES

African Transitional Justice Research Network, Asian Commission for Human Rights, Coalición per la Cort Internacional, Cort Penal Internacional Forum Àsia, Global Justice Center, Human Rights Center-University of California- Berkley, International Center for Transitional Justice (ICTJ), International Network to Promote the Rule of Law (INPROL), Institute for Justice and Reconciliation (IJR), Jurist, Redress, Transitional Justice Forum, Transitional Justice Institute-University of Ulster Transitional Justice Network (AAAS), Trial Watch, Women's Initiatives for Gender Justice

GLOSSARI

ACNUDH (Alt Comissari de Nacions Unides per als Drets Humans), AIEA (Agència Internacional de l'Energia Atòmica), BM (Banc Mundial), CDHNU (Comissió de Drets Humans de les Nacions Unides), CICR (Comitè Internacional de la Creu Roja), Dòlars (dòlars americans), FMI (Fons Monetari Internacional), OMC (Organització Mundial del Comerç), OMS (Organització Mundial de la Salut)

ESCOLA DE CULTURA DE PAU, Programa de Drets Humans

Mòdul A, Parc de Recerca - Universitat Autònoma de Barcelona

08193 Bellaterra, Espanya

Tel.: + 34 93 586 88 46 - Fax: +34 93 581 32 94

Web: www.escolapau.org I-mail: pdh@pangea.org

Pot subscriure's gratuïtament a: <http://www.escolapau.org/programas/suscripcion.htm>

Amb el suport de:

www.cooperaciacatalana.cat